

Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Riktlinjerna är giltiga från den 27 januari år 2022 tills vidare

Dnr SN 21/0289

Innehåll

1	Inledning	6
1.1	Riktlinjernas syfte och tillämpning	7
1.1.1	God kvalitet	7
1.1.2	Utgångspunkter för arbetet	7
1.1.3	Barnperspektiv	8
1.1.4	Våld i nära relation	8
1.1.5	Principer för handläggningen	9
1.1.6	Lagstiftning.....	9
1.1.7	Bostadslöshet.....	9
2	Allmänt om uppdraget	11
2.1	Hjälp till självförsörjning	11
2.1.1	Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd	11
2.1.2	Avslag på ansökan om försörjningsstöd	12
2.2	Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd.....	13
2.3	E-ansökan.....	13
3	Anvisningar för handläggningen.....	14
3.1	Allmänt	14
3.2	Registrering i verksamhetssystemet.....	14
3.2.1	Medlemmar i hushållet	14
3.2.2	Försörjningsskyldighet	14
3.2.3	Försörjningshinder och ändamål	15
3.2.4	Överklagade beslut	15
3.2.5	Avslutsorsaker	15
4	Innehållet i utredningen.....	16
4.1	Ansökan	16
4.2	Information	17
4.3	Dokumentation.....	17
4.3.1	Aktanteckningar	18
4.3.2	Grundutredning och arbetsplan	18
4.3.3	Kontroller	18
4.3.4	Identitet och vistelse.....	19
4.3.5	Inkomst- och beräkningsperiod	21
4.3.6	Utredning.....	22
4.3.7	Noggrannhet vid handläggningen.....	23
5	Om beslut	24
5.1	Olika typer av beslut	24
5.1.1	Handläggningsbeslut	24
5.1.2	Slutliga beslut	24
5.1.3	Verkställighetsbeslut	24
5.1.4	Beslut som löper över flera månader.....	24
5.1.5	Utlandsvistelse.....	25
5.1.6	Kommunicering	25
5.1.7	Avslagsbeslut och överklagande	25
5.1.8	Ekonomiskt bistånd med villkor om återbetalning.....	26
5.1.9	Återkrav, förskott på förmån	28
5.1.10	Ersättningstalan	30
5.1.11	Kraveftergift	31
5.2	Felaktiga utbetalningar (FUT)	31
5.2.1	Översiktlig ärendegång.....	32
5.3	Anmälan vid misstänkt bidragsbrott	33

5.3.1	Utredning före anmälan	33
5.3.2	Vad en brottsanmälan bör innehålla	33
5.3.3	Skadestånd	34
6	Försörjningsstöd	36
6.1	Riksnorm	36
6.2	Medlemmar i hushållet	37
6.2.1	Sammanboende med hushållsgemenskap	37
6.2.2	Gifta men inte sammanboende	37
6.2.3	Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma	38
6.2.4	Gymnasiestuderande ungdom	38
6.2.5	Inneboende	38
7	Särskilda skäl att beräkna kostnader till en högre nivå	39
7.1	Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar	39
7.2	Merkostnader för umgänge med barn	39
8	Särskilda skäl att beräkna kostnader till en lägre nivå	41
8.1	Nödprovning och akut bistånd	41
8.2	Försörjningsstöd vid vistelse på institution	42
8.2.1	Fickpengar	42
8.2.2	Kostnader i samband med egen bostad	42
8.2.3	Egenavgift vid vård och behandling	42
8.3	Häktade	43
8.4	Personer som tillfälligt vistas i kommunen	43
9	Försörjningsstöd – skäligen kostnader för poster utanför riksnormen	44
9.1	Boende	44
9.1.1	Skälig boendekostnad	44
9.1.2	Faktisk boendekostnad	45
9.2	Hushållsel	50
9.3	Resor	50
9.3.1	Arbetsresor	50
9.3.2	Övriga resor	51
9.3.3	Resor för skolbarn	51
9.3.4	Umgängesresor	51
9.3.5	Återföreningsresor	52
9.4	Hemförsäkring	52
9.5	Medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa	52
9.6	Livsföring i övrigt enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen	53
9.6.1	Hälso- och sjukvård	53
9.6.2	Tandvård	54
9.6.3	Glasögon	55
9.6.4	Hemutrustning	56
9.6.5	Flyttkostnader	58
9.6.6	Spädbarnsutrustning	58
9.7	Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter	59
9.7.1	Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg	59
9.7.2	Hemtjänstavgift	59
9.7.3	Advokatkostnader	59
9.7.4	Kostnader för identitetshandlingar och stämpelavgifter	60
9.8	Rekreation	60
9.9	Begravning	60
9.9.1	Resa till begravning	61
9.10	Skulder	61
9.10.1	Bistånd till hyresskuld	62

9.10.2	Elskulder.....	62
10	Behovet kan tillgodoses på annat sätt enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen	63
10.1	Genom arbete.....	63
10.2	Genom egna tillgångar	63
10.2.1	Faktiska tillgångar	63
10.2.2	Tillgångar som inte bör påverka rätten till ekonomiskt bistånd.....	64
10.2.3	Lätt realiserbara tillgångar.....	64
10.2.4	Bostad som har ett ekonomiskt värde.....	65
10.2.5	Genom socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar	65
10.2.6	Genom andra personers inkomster och tillgångar	66
10.2.7	Genom studiestödsformer.....	67
11	Hushållets inkomster enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen.....	68
11.1	Faktiska inkomster.....	68
11.1.1	Inkomstberäkning	68
12	Olika gruppers rätt till försörjningsstöd	71
12.1	Sammanfattning om socialtjänstens möjligheter att ställa krav för förändring.....	71
12.1.1	4 kap 1 § SoL.....	71
12.1.2	4 kap 4 § SoL.....	72
12.2	Handläggning av bistånd till arbetslösa	72
12.2.1	Att stå till arbetsmarknadens förfogande.....	73
12.2.2	Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning	74
12.2.3	Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa	74
12.2.4	Arbetslösa med sociala och medicinska problem.....	74
12.3	Jobbstimulans genom 4 kap. 1 b § SoL	74
12.3.1	Syfte med jobbstimulansen och målgrupp.....	74
12.3.2	Beräkning av tid för kvalificering för jobbstimulansen.....	75
12.3.3	Beräkning av tid med jobbstimulans	75
12.3.4	Jobbstimulansen kan gälla i flera omgångar.....	75
12.3.5	Beräkning av inkomster.....	75
12.3.6	Beräkning när den enskilde har oregelbundna inkomster.....	76
12.3.7	Beräkning om den enskilde sparar av inkomsterna	76
12.3.8	Beräkning när det finns mer än en vuxen i hushållet.....	76
12.4	Sjukskrivna	77
12.5	Underårig som bildat familj	77
12.6	Föräldralediga	77
12.7	Barn bor växelvis hos föräldrarna	78
12.8	Personer med missbruksproblem	78
12.9	Personer med psykisk ohälsa	78
12.10	Studerande.....	79
12.10.1	Vuxenstuderande upp till gymnasiekompetens	79
12.10.2	Ensamkommande gymnasie-studerande	79
12.10.3	Högskolestuderande.....	79
12.10.4	Studerande under studieuppehåll.....	80
12.10.5	Kurslitteratur.....	80
12.11	Personer 65 år och äldre.....	80
12.12	Företagare eller personer med fria yrken	80
12.13	Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård.....	81
12.13.1	Hyseskostnad	82
12.13.2	Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. Fotboja ..	82
12.13.3	Samhällstjänst.....	82

12.14	Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten	83
12.14.1	Reskostnader.....	83
12.14.2	Fickpengar	83
13	Utländska medborgare.....	84
13.1	Med uppehållstillstånd	84
13.2	Utan uppehållstillstånd.....	84
13.2.1	Asylsökande	85
13.3	Flyktingar som omfattas av etableringsreformen.....	85
13.3.1	Om etableringsreformen	85
13.4	EU-medborgare.....	88
13.4.1	Fri rörlighet och uppehållsrätt	88
13.4.2	Upphållsrätt i mer än tre månader.....	88
13.4.3	Kommunens ansvar	89
13.5	Nordiska medborgare.....	89
14	Egna medel.....	91

1 Inledning

Socialkontorets samtliga riktlinjer ska tjäna som underlag för tolkning av lagstiftningen. Genom att följa de lokala tillämpningar som nämnden har fastställt säkerställs likabehandling, rättssäkerhet och trygghet i bedömning och beslut. Som rutin ses socialkontorets riktlinjer över årligen för att uppmärksamma behov av eventuella justeringar med anledning av lagförändringar eller andra behov. Om förändringar inte behövs löper riktlinjerna tills vidare.

Detta dokument innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Syftet med riktlinjerna är likabehandling i kommunen när det gäller såväl bidragsnivå och förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd som insatser för att sökande skall finna vägar till egen försörjning. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för arbetet.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. Görs avvikelser från riktlinjerna ska dock skälen därtill finnas tydligt dokumenterade. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras. Om sakliga skäl föreligger motiverar detta till avsteg från riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt får en individuell prövning göras. Undantag kan göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd. Möjligheten att göra avvikelser från den normala bedömningen framgår i riktlinjerna genom uttrycket *undantag kan göras efter individuell bedömning, bedömningen skall göras restriktivt*. I dessa fall ska samråd ha skett med enhetschef i ärendedragning och skälen till bedömningen ska dokumenteras.

Finns anledning att göra undantag från den normala handläggningen och undantaget är av principiell betydelse ska arbetsutskottet fatta beslut i frågan. Även i andra fall, där det återkommande görs bedömningar som innebär att avsteg sker från normal handläggning, bör vägledning sökas genom att frågan underställs Socialnämndens arbetsutskott.

Vägledning kan även inhämtas från Socialstyrelsens Allmänna Råd och Socialstyrelsens Handbok för ekonomiskt bistånd - Stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden inom den kommunala socialtjänsten.

Ny lagstiftning och rättsliga utslag i domstol finns inte kontinuerligt inarbetade i riktlinjerna men måste fortlöpande beaktas.

Referenslitteratur

- Socialstyrelsens Allmänna Råd om ekonomiskt bistånd, SOSFS 2013:1.
- Socialstyrelsen: Ekonomiskt bistånd Handbok för socialtjänsten 2013

- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS, SOSFS 2014:5.
- Socialstyrelsens handbok ”Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten”, 2015.
- Socialstyrelsens vägledning ”Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd”, 2003
- Socialstyrelsens vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare, 2017.
- Socialstyrelsens handbok Ensamkommande barn och unga, 2016.

1.1 Riktlinjernas syfte och tillämpning

Syftet med riktlinjerna är likabehandling i kommunen utifrån gällande lagstiftning när det gäller såväl bidragsnivå och förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd som insatser som ska erbjudas från socialtjänstens sida. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för arbetet.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras. Om sakliga skäl föreligger ska avsteg från riktlinjerna motiveras. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från låginkomsttagare i kommunen. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

1.1.1 God kvalitet

Socialtjänstens insatser ska vara av god kvalitet (3 kap 3 § SoL). Kvalitetskravet innebär att en verksamhet ska uppfylla de krav och mål som gäller för verksamheten i enlighet med de lagar och andra föreskrifter som styr verksamheten. Socialstyrelsen ger exempel på vad som menas med god kvalitet;

- Att den enskilde anser sig bli bemött med respekt
- Att den enskilde får tillräcklig information så att den kan ta tillvara sina rättigheter och att verksamheten bedrivs så att den enskildes rättssäkerhet garanteras
- Att insatserna utformas efter den enskildes behov och så långt det är möjligt i samråd med den enskilde
- Att insatserna utformas så att de inriktas på att frigöra och utveckla den enskildes resurser
- Att barnperspektivet särskilt beaktas i verksamheten

1.1.2 Utgångspunkter för arbetet

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldig att själv försöka tillgodose sina behov och att det ekonomiska biståndet ska vara en tillfällig hjälp. Grunden är därför att den enskilde ska klara sin försörjning

på egen hand och inte genom ekonomiskt bistånd. Målet är att klienten ska bli självförsörjande. Den som är arbetslös och söker försörjningsstöd ska erbjudas ett strukturerat stöd i att söka arbete för att på så sätt uppnå egen försörjning. Det är detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbeten till socialtjänstlagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnadsomkostnaderna inom ramen för riksnormen finns angivet i lagen. Vad som kan anses vara skälig levnadsnivå utöver riksnormen anges i lagen och dessa riktlinjer. Det gäller såväl kostnader inom försörjningsstödet ram som övrigt ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt. Bidrag utöver norm ska utges restriktivt.

1.1.3 Barnperspektiv

I bidragshushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas. I ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnen alltid övervägas innan beslut fattas. Vid avslagsbeslut ska det dokumenteras att detta övervägande har skett. Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet.

Den 1 januari år 2020 blev barnkonventionen svensk lag vilket betyder att barnets rättigheter ytterligare ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i ärenden som rör barn.

1.1.4 Våld i nära relation

Enligt socialkontorets handlingsplan för våld i nära relationer ska våldsutsatta personer och deras barn erbjudas stöd och hjälp från socialtjänsten. I arbete med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma det behov av hjälp som kan finnas i bidragshushållen i samband med våld i nära relation och hedersrelaterat våld.

Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis placering i skyddat boende får den våldsutsattas ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller inte. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska däremot behovsbedömningen kompletteras med en ekonomisk prövning. Om den våldsutsatta själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose den skyddsbehövandes ekonomiska behov ska detta tas med i beräkningen.

I det akuta skyddsbehovet kan det primära och tillfälliga ekonomiska biståndet beviljas utan sedvanlig prövning av den skyddsbehövandes egna ekonomiska förutsättningar. Att hänvisa till andra partners försörjningsskyldighet är olämpligt i det akuta skedet.

Vid handläggning av ekonomiskt bistånd ska det läggas upp separata akter för parterna.

1.1.5 Principer för handläggningen

Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med tro på människans resurser. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde. Det ska finnas personal tillgänglig för att svara på frågor eller för att göra en akut bedömning. Avgörande för väntetiden vid nybesök avgörs av hur angeläget behovet är, väntetiden bör dock inte överstiga två veckor. Väntetid räknas från klientens första kontakt exempelvis telefonsamtal för att ansöka om ekonomiskt bistånd. Lättillgänglig information om villkor och förutsättningar ska tillhandahållas.

En helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga ska alltid göras. Hur socialkontoret internt organiserar sitt arbete ska inte ha någon betydelse för den enskilde. Finns det behov av flera typer av bistånd är det socialkontorets ansvar att samordna allt bistånd som ges.

1.1.6 Lagstiftning

De lagar som främst reglerar verksamheten är socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och kommunallagen (KL). Dessutom omfattas regler i en rad andra lagar som bidragsbrottslagen, lagen om underrättelseskyldighet, äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, föräldrabalken (FB), lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), hälso- och sjukvårdslagen (HSL), socialförsäkringsbalken (SFB) m.fl. Verksamheten regleras även genom kommunens riktlinjer och styrdokument.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer eller behov som kan tänkas uppstå. Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt får en individuell prövning göras. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd.

Vägledning kan även inhämtas från Socialstyrelsens Allmänna Råd och Socialstyrelsens Handbok för ekonomiskt bistånd – Stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden inom den kommunala socialtjänsten. Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar som exempelvis kan sökas i rättsdatabas på internet.

1.1.7 Bostadslöshet

Socialtjänsten har inte ansvar för att tillhandahålla bostäder till bostadslösa i allmänhet. Var och en har själv ansvar för sin boendesituation. Däremot ges information om hur man kan söka bostad.

Socialtjänsten kan erbjuda akuta insatser till personer som befinner sig i hemlöshet. Det kan handla om härbärgen som erbjuder en sängplats över natten och enklare måltider eller akutboenden där den hemlösa kan få kost och logi under kortare tid.

De akuta insatserna syftar till att lösa boendesituationen i ett akut läge och är inte en långsiktig lösning. Därför är det angeläget att så snart som möjligt försöka hitta mer långsiktiga boendelösningar. Detta gäller särskilt för barnfamiljer.

2 Allmänt om uppdraget

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag

- Hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning
- Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden

2.1 Hjälp till självförsörjning

Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar.

Enskilda kan inte välja att leva på bidrag framför att ta ett arbete. Den som inte kan arbeta ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om sjukersättning. Socialkontoret erbjuder kompetenshövande verksamhet enligt SoL 4 kap 4 §.

Den enskilde ska erbjudas relevanta insatser och ställas inför krav på motprestationer utifrån sina förutsättningar. Verksamma insatser ska tillhandahållas både för att rehabilitera icke arbetsföra personer och för att stärka arbetsföra personers anställningsbarhet och återinträde på arbetsmarknaden. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga.

De insatser som ska erbjudas är beroende av vilket hinder för självförsörjning den enskilde har. Förutsättningar ska skapas för den enskildes inflytande och delaktighet i planeringen där fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret och på den snabbaste vägen till egen försörjning. Detta innebär att individen kan få välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Arbets sättet ska vara strukturerat och en arbetsplan ska alltid upprättas där det framgår vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Arbetsplanen ska regelbundet följas upp och insatsens resultat ska utvärderas. Planen ska justeras utifrån resultat och framgång. Nya insatser kan då beslutas.

2.1.1 Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande. Sammanfattat innebär detta att den enskilde är inskriven på arbetsförmedlingen, aktivt söker arbete samt vid behov deltar i arbetssökarverksamhet, praktik, av kommunen anordnad kompetenshövande verksamhet, svenskundervisning eller annan lämplig insats i enlighet med upprättad arbetsplan. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är ett allvarligt missbruk och svår psykisk ohälsa. Personer som av socialtjänsten bedöms att de av sociala eller medicinska skäl är förhindrade att arbeta har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från regionen. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska dessa personer

medverka till planering i syfte att bli arbetsföra eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Sjuka personer som behöver försörjningsstöd ska kunna få samma insatser som sjuka med sjukpenning. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. För att arbetsförmåga ska godkännas vid sjukdom ska en person ha ett sjukintyg som styrker oförmåga att arbeta eller delta i aktiviteter. Insatser ska erbjudas i samverkan med vårdcentraler, försäkringskassa och psykiatrimottagningar. Det är viktigt att personer med försörjningsstöd får samma rehabiliteringsmöjligheter som personer med sjukpenning. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsföra. Vid långvarig eller kronisk sjukdom som innebär arbetsförmåga krävs medverkan till aktivt arbete för att erhålla ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Klienter som önskar ha sommarledigt ska kunna få det efter en individuell bedömning. Om klienten har följt planeringen kan det vara skäligt att beviljas två veckors ledighet. Om personen har barn kan det finnas skäl att bevilja 4 veckors ledighet så att barnen kan vara hemma från förskola eller fritidsverksamhet. Under ledigheten ska samtliga klienter vara fortsatt inskrivna på arbetsförmedlingen och stå till arbetsmarknadens förfogande och vara fullt arbetsökande.

2.1.2 Avslag på ansökan om försörjningsstöd

Om den sökande inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd ska ansökan avslås. Som huvudregel avslås ansökan för hushållet som helhet. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till försörjningsstöd och föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär. För vidare information avseende vad som skall framgå av ett avslagsbeslut se avsnitt 5.1.7 - Avslagsbeslut och överklagan.

Av beslutet ska följande framgå:

- Vad ansökan avser
- Hänvisning till § i socialtjänstlagen
- Eventuell tidsperiod
- Motivering till avslaget. I de fall det finns flera skäl till avslag ska samtliga avslagsgrunder skrivas in i beslutet och en närmare motivering i det enskilda fallet ska framgå av texten. Därefter väljs och registreras den tyngst vägande registreringskoden.
- Hur beslutets konsekvenser för eventuella barn har övervägts och vilka ställningstaganden som har gjorts.

En bedömning ska alltid göras om det i det enskilda fallet föreligger en akut nödsituation. Den enskilde kan då ha rätt till reducerat försörjningsstöd, för exempelvis mat och hyra. Se nödprövning och akut bistånd.

2.2 Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättssäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg, och en individuell behovsprövning ska alltid göras.

Bedömnings- och beräkningsunderlag

För att Socialnämnden ska kunna avgöra om en enskild har rätt till ekonomiskt bistånd behövs ett underlag för bedömning och beräkning. Om en enskild trots särskild begäran inte förser nämnden med det underlaget som behövs eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan.

Om en muntlig ansökan inkommer skickas ansökningsblankett till den sökande. Utgångspunkten för utredningen är ansökningsblanketten som ska vara fullständigt ifylld. En ofullständigt ifylld ansökningsblankett får inte utgöra underlag för utbetalning av bistånd. Om en ofullständigt ifylld blankett kommer till myndigheten ska en utredning inledas. Om den enskilde inte kompletterar sin ansökan ska det beslutas om avslag då utredningen inte kan fullföljas.

2.3 E-ansökan

Socialkontoret i Upplands Bro kommun tar emot e-ansökan. Den enskilde har möjlighet att ansöka om försörjningsstöd digitalt via kommunens hemsida. I samband med e-ansökan kan även begärda handlingar bifogas digitalt.

3 Anvisningar för handläggningen

3.1 Allmänt

Mer utförlig vägledning om ramarna för ärendehandläggning och dokumentation kan erhållas från Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och Socialstyrelsens handbok ”Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten”, 2014.

Utbetalningsperiod och utbetalningsätt

Ekonomiskt bistånd ska i regel betalas ut månadsvis och direkt till den enskilde via SUS (Swedbanks utbetalningssystem).

Socialkontoret har två utbetalningsätt, bankkort och presentkort på Coop och ICA. Dessa betalningsätt ersätter checkar och rekvisitioner.

Dagsbelopp

Om ekonomiskt bistånd utbetalas för en kortare period än en månad ska socialnämnden använda sig av ett dagsbelopp. Dagsbeloppet räknas fram genom att beloppen i riksnormen multipliceras med tolv och sedan divideras med 365. Dagsbeloppet räknas ut automatiskt i verksamhetssystemet.

3.2 Registrering i verksamhetssystemet

Dokumentation och utbetalning görs i verksamhetssystemet som även är kommunens socialregister. Eftersom de uppgifter som registreras ligger till grund för resultatuppföljning och planering ska anvisningarna för registrering av uppgifter i verksamhetssystemet följas omsorgsfullt.

3.2.1 Medlemmar i hushållet

Som medlemmar i hushållet bör räknas

- Makar
- Registrerade partner enligt lagen (1994:1177) om registrerat partnerskap
- Sambor enligt sambolagen (2003:376)
- Barn och ungdomar under 21 år som föräldrar är underhållsskyldiga för.

Barn och ungdomar bör räknas som medlemmar i hushållet både där de stadigvarande bor och där de vistas under umgängestid. Socialnämnden bör beräkna kostnaderna efter det antal dagar barnet eller ungdomen vistas hos respektive förälder.

Placerade barn i HVB-hem (hem för vård eller boende) räknas som medlemmar i föräldrarnas hushåll trots att barnet inte bor tillsammans med föräldrarna.

3.2.2 Försörjningsskyldighet

Sammanboende, gifta eller registrerad partner har försörjningsskyldighet gentemot varandra. Giftna personer har försörjningsskyldighet tills dess att skilsmässan är beslutad av tingsrätten.

I samhörigheten ingår enbart de vuxna i hushållet vilket innebär att barn och ungdomar som omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet inte registreras i socialregistret. Barnens personuppgifter ska matas in i verksamhetssystemet för normberäkningens och statistikens skull.

3.2.3 Försörjningshinder och ändamål

I samband med att beslut fattas ska den sökandes försörjningshinder och ändamålet med det sökta biståndet registreras i enlighet med de kriterier som Socialstyrelsen har satt upp. Anvisningar om registrering av försörjningshinder går att finna på Socialstyrelsens hemsida. länk:

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20479/2017-1-26.pdf>

3.2.4 Överklagade beslut

Alla överklagade beslut och resultatet av vart och ett av dessa ska registreras. Registreringen sker i enlighet med särskilda instruktioner för registrering av överklagade beslut gällande ekonomiskt bistånd. Överklagningsärendet avslutas inte innan beslut från domstolen har inkommit.

3.2.5 Avslutsorsaker

Socialkontoret registrerar avslutsorsaker för ekonomiskt bistånd. Dessa följs upp i statistikuppföljningen varje kvartal. Statistikuppföljningen tas upp på Socialnämnden.

4 Innehållet i utredningen

4.1 Ansökan

Utgångspunkten för utredningen är ansökningsblanketten vilken alltid ska vara fullständigt ifylld. En ofullständigt ifylld ansökningsblankett får inte utgöra underlag för utbetalning av bistånd. Den sökande ska få tydlig vägledning om hur ansökningsblanketten ska fyllas i. Informationsbladet ”Hur ansökan ska fyllas i” bör användas.

E-ansökan är ansökan om försörjningsstöd som lämnas in digitalt. Vid ansökan legitimerar sig den sökande med e-legitimation. Om det är makar eller sambor som söker ska båda legitimera sig.

Vid ansökan med blankett ska den lämnas personligen till kontaktcenter vid uppvisande av legitimation. När det gäller två vuxna sökande kan en av dem lämna ansökan. Ansökan ska vara underskriven av båda sökande.

Huvudregeln är att ansökningsblanketten ska användas men en skriftlig ansökan i annan form eller en muntlig ansökan gäller i princip också och ställning måste tas till varje ansökan. Det är viktigt att skilja mellan en ansökan och ett rådgivande samtal. Om det är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte. Om så är fallet ska den sökande uppmanas att redogöra för sina förhållanden genom att fylla i ansökningsblanketten för att en utredning ska kunna genomföras.

Om en ofullständigt ifylld ansökan inkommer ska den som huvudregel kompletteras av den sökande. Detta kan ske genom att den sökande kallas till kontoret eller genom att en kopia på ansökan skickas hem till den sökande för komplettering. Även denna kopia ska skrivas under av den sökande. Kopian häftas ihop med originalet. Vid komplettering av handlingar, exempelvis hyreskontrakt, begärs handlingar in via brev. I vissa fall kan beslut om avslag på ansökan fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar till att en utredning kan genomföras. Handläggaren ska aldrig göra noteringar på ansökningsblanketten. Om ytterligare uppgifter kommer från sökande muntligt ska detta dokumenteras i aktanteckning. Detta gäller även en komplettering som sker via ett telefonsamtal.

I de fall handläggaren har kommit fram till att sökande saknar förmåga att fylla i en ansökan kan undantag göras och detta ska då tydligt dokumenteras. I sådant fall ska handläggaren själv, med den sökandes samtycke, inhämta alla relevanta uppgifterna. Dokumentationen av inhämtade uppgifter ska ske i aktanteckning och i marginalen på ansökan med signatur.

Beräkning av försörjningsstöd ska ske från det datum som ansökan kommer in till socialkontoret. Om en ansökan kommer in sent i månaden, i ett pågående ärende, ska handläggaren göra en bedömning om det finns skäl att ge bistånd för hela månaden. Ett sådant skäl kan vara att den sökande inte har haft förmåga att lämna in ansökan tidigare i månaden.

4.2 Information

Information som ges till sökande ska vara tydlig, lättbegriplig och tillgänglig för så många som möjligt. Information som riktar sig till särskilda grupper, såsom personer som inte behärskar svenska språket eller har en funktionsnedsättning, ska vara anpassad efter deras behov.

På kommunens hemsida finns information om hur man fyller i ansökan på svenska och arabiska. Blankett för ansökan finns på svenska, finska och engelska. På hemsidan finns också en länk till Socialstyrelsens hemsida där en provberäkning kan göras. Där finns även socialtjänstlagen på lättläst svenska samt information om hur man överklagar beslut enligt socialtjänstlagen.

Länk till e-ansökan finns på kommunens hemsida. Ansökan finns på svenska och engelska. Det finns information och en film om hur det går till att göra en ansökan digitalt.

För att förebygga att den sökande oavsiktligt gör fel vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information både om sin rätt till bistånd, om kravet på motprestation och om sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter samt skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Information ska även lämnas om handlägningsprocessen och de kontroller som görs. Sökanden ska också få information om konsekvenserna om han eller hon lämnar oriktiga uppgifter eller om denne låter bli att anmäla ändrade förhållanden samt om att lämnade uppgifter kommer att registreras i kommunens socialregister. Den sökande har då möjlighet att överväga om han eller hon ska avstå från att göra en ansökan.

Den skriftliga informationen ska kompletteras med en muntlig genomgång med varje sökande och den sökande ska ha möjlighet att ställa frågor. Sökanden ska underteckna en bekräftelse på att han eller hon har tagit del av informationen och förstått den. Alla sökande ska underteckna dokumentet ”Bekräftelse på mottagen information”. Bekräftelsen ska finnas i varje personakt och får inte rensas.

Den information som ges till den sökande har betydelse för bedömningen av uppsåt och oaktsamhet när det gäller bidragsbrott.

4.3 Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Detta är särskilt viktigt vid myndighetsutövning. All dokumentation sker i verksamhetssystemet. Den enskilde ska hållas underrättad om den dokumentation som förs om honom eller henne samt ges information om rätten att ta del av all dokumentation. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas.

Dokumentationen ska omfatta dels de omständigheter som rör den enskildes hjälpbehov, dels på vilket sätt utredningen har gjorts, till exempel hur man inhämtat uppgifterna. Dokumentationen ska genomföras på ett sådant sätt att

det framgår hur ärendet fortlöper och hur besluten genomförs. Den ska vara saklig, objektiv och utformas med respekt för den enskilde.

Dokumentationsskyldigheten är en fråga om den enskildes rättssäkerhet och en förutsättning för att socialtjänsten ska kunna följa upp och utvärdera sina insatser. Fördjupad vägledning kan erhållas från Socialstyrelsens handbok ”Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten”, 2015.

4.3.1 Aktanteckningar

Aktanteckningar ska göra det möjligt att följa ärendets gång. Inkommen information och uppgifter av betydelse för bedömning och beslut ska dokumenteras liksom vilken information som har lämnats till den sökande samt vilka överenskommelser som har gjorts. Utgångspunkten är att anteckningarna ska innehålla tillräcklig och relevant information för att andra handläggare ska kunna handlägga ärendet utan att inkonsekvens eller missförstånd uppstår. Den sökande ska kunna ta del av anteckningarna.

4.3.2 Grundutredning och arbetsplan

Vid ansökan om ekonomiskt bistånd ska grundutredning och arbetsplan upprättas. Arbetsplanen kommuniceras och undertecknas av den sökande. Grundutredning ska kommuniceras och vara färdigställd inom tre (3) månader. Arbetsplanen ska uppdateras löpande och får inte överstiga var 6:e månad.

4.3.3 Kontroller

För att motverka felaktiga utbetalningar ska de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan alltid kontrolleras så långt det är möjligt.

Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom att den sökande har undertecknat ansökningsblanketten. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Om den sökande har lämnat muntligt eller skriftligt samtycke ska detta dokumenteras i verksamhetssystemet.

Alla kontroller som görs och kontakter som tas i samband med en biståndsansökan ska ske med den sökandes samtycke. Om den sökande inte lämnar sitt godkännande måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om att avslå ansökan fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar i utredningen.

Utgångspunkten är att den sökande ska visa att han eller hon har rätt till bistånd. Stort ansvar kan läggas på den sökande att själv styrka sina uppgifter.

Det som primärt måste kontrolleras är om den sökande kan anses tillhöra kommunen. Detta är särskilt viktigt när det gäller sökande som saknar egen bostad.

Kontroll ska göras att den sökande är folkbokförd i kommunen. De personer som är folkbokförda i Uppland-Bro kommun har möjlighet att söka försörjningsstöd i kommunen. Om en sökande har ett hyreskontrakt i

kommunen som är kortare än tre månader ska ärendet hänvisas till tidigare kommun. Vid e-ansökan kontrolleras det automatiskt att den sökande är folkbokförd i kommunen. Om den sökande är folkbokförd i en annan kommun kommer ansökan inte att hanteras i e-tjänsten.

Inför ett nybesök görs i princip kontrollerna i två led:

Först ska det konstateras att den som ansöker om bistånd är den person han eller hon säger sig vara och i förekommande fall att uppehållstillstånd eller uppehållsrätt finns. Vistelsebegreppet är därefter det avgörande för om den enskilde kan ha rätt till bistånd.

Om grundförutsättningarna ovan är uppfyllda fortsätter utredningen och den enskilde ska visa att han eller hon uppfyller förutsättningarna för att vara berättigad till bistånd. Kontrollerna omfattar alla som ingår i hushållet.

Följande kontroller ska alltid göras:

- Identitet
- Medborgarskap och uppehållstillstånd respektive uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter om folkbokföring
- Hushållssammansättning
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet
- Tidigare aktualitet vid socialtjänst, samt var
- Inkomster
- Tillgångar
- Arbetsökande/sysselsättning

Särskild noggrannhet ska beaktas när ungdomar 18–20 år söker bistånd för egen del. De kan omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet.

När en återansökan inkommer bör följande kontroller alltid utföras innan beslut fattas:

- Att ansökan är fullständigt och korrekt ifylld
- Att ansökan är ankomststämplad
- Att planering följs enligt arbetsplanen.

Kontroll sker två gånger per år avseende folkbokföring, innehav av bil, företag och andra tillgångar.

4.3.4 Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, svenskt körkort eller ID-kort. Boende och vistelse-tillhörighet kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt och aktuell hyresavi.

Om den sökande inte har ett förstahandskontrakt eller ett andrahandskontrakt som är godkänt av fastighetsägaren, det vill säga bor i andra hand eller är inneboende, bör hembesök göras i samråd med den sökande. Syftet är att utreda bostadsförhållanden och vistelse samt bedöma om den uppgivna hyreskostnaden kan anses vara rimlig.

Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas ändra folkbokföringsadress.

4.3.4.1 Vistelsekommunens ansvar

Enligt 2 kap. 1 § SoL ansvarar varje kommun för socialtjänsten i sin kommun. Detta gäller också verksamhet enligt LVU (lagen om vård av unga) och LVM (lagen om vård av missbrukare). Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Detta innebär dock ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän (2 kap. 2 § första stycket SoL). Kommunens huvuduppgift är att bistå med sådana hjälp- och stödinsatser som inte faller inom något annat samhällsorgans ansvarsområde. Kommunen kan dock vara skyldig att vidta tillfälliga åtgärder i väntan på att ansvarig huvudman kan ge den enskilde behövlig hjälp. Detsamma gäller när man inte vet vilken huvudman som har ansvaret i en viss situation.

Hyseskontrakt ska vara gällande i minst tre månader för att ärendet ska kunna överföras till annan kommun. Detta enligt en överenskommelse mellan Stockholms läns kommuner. Denna regel gäller följaktligen även de ärenden som Upplands-Bro kommun tar emot.

4.3.4.1.1 Utredning av kommundillhörighet

Ställningstagande av kommundillhörighet görs alltid. Vid oklara förhållanden utreds frågan av den kommun där ansökan görs.

Vägledning för utredning av kommunförtillhörighet vid hemlöshet hänvisas till Storsthlm's överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län. Länk:

[Överenskommelse om personer i hemlöshet \(storsthlm.se\)](#)

4.3.4.2 Förklaring av vissa kommunbegrepp

Inom socialtjänsten och LSS (lagen om särskilt stöd) används flera olika begrepp för att beskriva den enskildes anknytning till en viss kommun. Det är vistelsekommun, hemkommun, bosättningskommun, folkbokföringskommun och placeringskommun.

- *Vistelsekommun* är den kommun som en person mer eller mindre tillfälligt vistas i när ett hjälpbehov uppkommer. Vistelsekommunens ansvar är begränsat till akuta situationer i de fall det står klart att en annan kommun, bosättningskommunen, har ansvar för stöd och hjälp åt personen.
- *Hemkommun* är den kommun där en person är bosatt större delen av året.
- *Bosättningskommun* är den kommun där den enskilde kan anses vara bosatt. Bosättningskommunen ska så långt som möjligt ha ett samlat ansvar för stöd och hjälp som den enskilde har behov av, oavsett om den enskilde vistas i bosättningskommunen eller tillfälligt i annan kommun. Vid bedömning av frågan om var en person ska anses vara bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringslagens bestämmelser om rätt folkbokföringsort. En person kan i regel anses vara bosatt i den kommun där han eller hon är folkbokförd.

– *Folkbokföringskommun* är den kommun där den enskilde är folkbokförd enligt reglerna i folkbokföringslagen (1991:481).

– *Placeringskommun* är den kommun som har beslutat om en enskild persons vistelse i en annan kommun i familjehem, hem för vård eller boende, särskild boendeform för äldre eller bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen.

Enligt SoL är det den kommun (vistelsekommunen) där den enskilde befinner sig när behov av hjälp och stöd uppkommer som primärt har ansvaret för att se till att den enskilde får de insatser som han eller hon behöver. Vistelsekommunen är skyldig att pröva en ansökan om bistånd enligt SoL. Denna skyldighet påverkas inte av vistelsetidens längd. Omfattningen av det bistånd som vistelsekommunen kan ha skyldighet att ge kan däremot påverkas av den tid som han eller hon vistas där och under vilka förhållanden. Ansvaret gäller oavsett om personen bara är på genomresa eller om personen vistas i sitt fritidshus under en längre tid, till exempel under sommaren. Generellt gäller att vistelsekommunens ansvar är begränsat till sådant som den enskilde behöver under sin vistelse i kommunen eller under hemresan.

4.3.5 Inkomst- och beräkningsperiod

Socialnämnden ska i regel beräkna ekonomiskt bistånd utifrån de inkomster hushållet hade kalendermånaden före den månad som beräkningen avser. Inkomster som hushållet har fått tidigare bör i regel inte påverka beräkningen, om de inte var mycket höga eller avsedda för en viss längre tidsperiod, till exempel ett avgångsvederlag.

Nämnden ska kunna ställa större krav på ekonomisk planering av en person som har vetat om att den egna inkomsten kommer att upphöra och som tidigare har mottagit ekonomiskt bistånd.

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad.

Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan socialtjänsten inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt. Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras.

Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet om att han inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. En person som exempelvis har fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning under motsvarande tid eller fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning.

Vid nyansökan är det rimligt att ta in uppgifter om inkomster tre månader tillbaka. Detta för att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation.

Om en stor summa pengar utbetalats till den enskilde ska det beräknas hur lång tid den enskilde kan leva på dessa pengar i förhållande till riksnormen. Om det finns särskilda omständigheter kan en individuell bedömning göras.

Det är vid eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstöd och att i princip alla inkomster räknas, som exempelvis retroaktiva utbetalningar och överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur socialkontoret räknar i samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås om han eller hon har haft inkomst över eller i nivå med normen.

4.3.5.1 Utländska inkomster eller tillgångar

Möjligheter att få fram uppgifter varierar från land till land. Migrationsverkets hemsida, landets ambassad i Sverige eller Sveriges ambassad i landet kan ge hänvisning om vilka handlingar som är möjliga att begära in och vilka myndigheter som kan tillhandahålla dessa. Socialtjänsten bör vara extra uppmärksam på fall där det finns indikationer på att den enskilde har inkomster eller tillgångar i utlandet, exempelvis:

- Ofta åker utomlands
- Uppehållit sig länge i utlandet
- Klarat sin försörjning utan att kunna redogöra för, eller styrka hur
- Det inkommer en anmälan

4.3.5.2 Sparat försörjningsstöd

Den som regelbundet får ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen för sin försörjning har rätt att i viss utsträckning spara av det utbetalade biståndet för att kunna ha råd med oförutsedda utgifter, så länge det inte bedöms som anmärkningsvärt högt. Detta förutsätter att det inte är uppenbart att den enskilde inte har för avsikt att använda pengarna till sin livsföring. Med hänvisning till Kammarrättsdom Mål nr/Dnr: 2014 – 6614 godkänner Socialnämnden beloppsgränsen 10 000 kronor under ett år.

4.3.6 Utredning

Kontroll ska göras av om den sökande är inskriven på arbetsförmedlingen, är aktivt arbetssökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger.

Följande frågeställningar ska utredas:

- Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?

En bedömning ska göras av om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning.

- Kan behovet tillgodoses på annat sätt?

Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Migrationsverket eller Kriminalvården.

- Vilket bistånd ska beviljas?

Utöver riksnormen, som fastställs av regeringen, ska med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger, och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

4.3.7 Noggrannhet vid handläggningen

I uppdraget ingår att aktivt arbeta för att motverka felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd genom noggrannhet vid handläggningen. Handläggningen ska präglas av tydlig information, grundliga kontroller, korrekt dokumentation och registrering i verksamhetssystemet.

Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan uppstå till följd av att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter, genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet eller genom brister i ärendehantering. Felaktiga utbetalningar ska förebyggas genom tydlig information och vägledning till den sökande om vad som gäller samt genom noggranna kontroller före utbetalning.

Varje sökande ska ges tydlig information både om sin rätt till bistånd och om sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter samt skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Sökanden ska också få information om konsekvenserna om han eller hon lämnar oriktiga uppgifter eller låter bli att anmäla ändrade förhållanden. Alla sökande ska regelmässigt underteckna en bekräftelse på att han eller hon har tagit del av informationen och förstått den.

Att kontrollera de uppgifter som den sökande lämnar i samband med ansökan om bistånd ingår som en del i utredningen innan beslut fattas. Utgångspunkten för utredningen är ansökningsblanketten, vilken alltid ska vara fullständigt ifylld. En ofullständigt ifylld ansökningsblankett får inte utgöra underlag för utbetalning av bistånd. Uppgifter som alltid ska kontrolleras är identitet och medborgarskap, boende och vistelse, folkbokföring, vårdnadshavare för barn i hushållet samt om personen är anmäld som arbetssökande hos arbetsförmedlingen. Dessutom ska kontroll av inkomster och tillgångar, exempelvis bilinnehav, alltid göras.

För att möjliggöra resultatuppföljning och planering ska registrering av alla uppgifter i verksamhetssystemet följas noggrant.

Vissa omständigheter som kan leda till felaktiga utbetalningar bör också särskilt uppmärksammas. Det kan gälla att den sökanden egentligen är sammanboende, att barn som uppges ingå i hushållet inte vistas i hushållet, att den sökande har inkomster av anställning eller svartarbete, undanhåller tillgångar eller samtidigt uppstår ekonomiskt bistånd i annan kommun.

5 Om beslut

5.1 Olika typer av beslut

I samband med handläggning av ärenden som rör enskilda inom socialtjänsten fattas flera olika typer av beslut. Det är

- *handläggningsbeslut*,
- *slutliga beslut*,
- *verkställighetsbeslut*.

Det är viktigt att skilja på dessa beslut då de delvis ska hanteras olika.

5.1.1 Handläggningsbeslut

Under handläggning av ett ärende fattas beslut som är av betydelse för ärendets utgång, men som inte avgör ärendet slutligt. Som exempel på beslut under handläggningen kan nämnas beslut att kräva en komplettering från sökanden eller att begära in ett yttrande från en sakkunnig eller en annan myndighet. Vidare kan nämnas beslut att avslå en begäran från den sökande om företräde inför nämnden, beslut att avvisa ett ombud eller biträde, beslut att bordlägga ett ärende samt beslut i en jävsfråga.

5.1.2 Slutliga beslut

När nämnden ska avsluta handläggningen av ett ärende ska det ske genom ett beslut, ett s.k. slutligt beslut. I de flesta fall innebär ett slutligt beslut att sakfrågan i ärendet avgörs, till exempel att nämnden beslutar att bifalla eller avslå en ansökan om en insats. Nämnden kan också besluta att avsluta ett ärende utan att pröva själva sakfrågan. Om ett ärende inte kan tas upp till prövning, till exempel på grund av att ärendet har uppkommit genom en person som inte har behörighet eller befogenhet att ansöka, ska nämnden avvisa ärendet. Om en ansökan återkallas, om den som har sökt om en insats har avlidit eller om saken på annat sätt förlorat aktualitet ska nämnden istället besluta att avskryva ärendet från vidare handläggning.

5.1.3 Verkställighetsbeslut

Efter att nämnden har fattat ett slutligt beslut om till exempel bistånd enligt SoL beslutar nämnden hur beslutet praktiskt ska verkställas.

5.1.4 Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, till exempel om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för den enskilde gynnande beslut till hans eller hennes nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen. Följande omprövningsklausul ska läggas till

alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: ”Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas”.

5.1.5 Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att försörjningsstöd inte beviljas vid utlandsvistelse. Undantagsfall är bland annat en kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige. Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under vistelse utomlands om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom. Huvudregeln är att bidragstagaren måste samråda med handläggaren innan avresan.

5.1.6 Kommunikering

Kravet på kommunikering i förvaltningslagen innebär att en myndighet inte får avgöra ett ärende som avser myndighetsutövning mot enskild utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om uppgifter som tillförts ärendet av någon annan. Den som är part i ärendet ska också ha fått möjlighet att yttra sig över uppgifterna innan myndigheten fattar sitt beslut. Skyldigheten att kommunicera syftar till att stärka den enskildes rättssäkerhet. Grundtanken är att ”ingen ska dömas ohörd”. Skyldigheten att kommunicera ska alltså fullgöras i två steg. Den som har ställning som part ska

- underrättas om utredningsmaterialet och
- få möjlighet att yttra sig över det.

Den enskilde får på detta sätt kännedom om alla de omständigheter som nämnden grundar sitt beslut på och tillfälle att komplettera och kontrollera utredningsmaterialet. Den enskilde har därmed också större möjligheter att ta tillvara sin rätt. Nämnden får i sin tur möjlighet att kontrollera att utredningsmaterialet innehåller korrekta och fullständiga uppgifter.

Det faktum att den enskilde får ta del av underlaget för beslutet i samband med att han eller hon underrättas om beslutet uppfyller inte lagens bestämmelser om kommunikering.

5.1.7 Avslagsbeslut och överklagande

Beslut om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Den sökande ska alltid underrättas om ett avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § eller 5 § socialtjänstlagen. Beslutet ska alltid vara skriftligt och motiveringen till beslutet ska framgå. Beslutsdokumentet i original skickas eller överlämnas till den sökande. Av beslutet ska följande framgå:

- Vem beslutet avser
- Vad ansökan avser, det vill säga ändamålet.
- Hänvisning till § i SoL
- Eventuell tidsperiod
- Motivering till avslaget. I de fall det finns flera skäl till avslag ska samtliga avslagsgrunder skrivas in i beslutet och en närmare motivering i det enskilda fallet ska framgå av texten. Därefter väljs och registreras den tyngst vägande registreringskoden.

- Beskrivning av beslutets konsekvenser för eventuella barn

Besvärshänvisning ska lämnas liksom hjälp med överklagandet om den sökande behöver och begär det.

5.1.7.1 Registrering av avslagsbeslut

Det finns registreringskoder för avslag. Avslagsformuleringarna måste i allmänhet kompletteras med en närmare motivering till varför denna bedömning har gjorts. Ett resonemang behöver föras om vad som framkommit och det ska framgå att en bedömning har gjorts i det enskilda fallet.

5.1.7.2 Överklagan

Om det inte har framkommit nya uppgifter som medför att det överklagade beslutet omprövas och ändras i sin helhet, ska socialtjänsten överlämna överklagandet till förvaltningsrätten utan dröjsmål. I normalfallet bör tiden inte överstiga en vecka. Om överklagan kommer in för sent ska socialtjänsten avvisa överklagan efter rättidsprövning. Överklagan ska inkomma inom tre veckor från den dag den sökande tagit del av beslutet.

Överklagningar ska skickas till förvaltningsrätten även då socialkontoret ändrar sitt beslut så att beslutet inte går den sökande emot.

Socialtjänsten ska inte ta ställning till om ett beslut är överklagningsbart, om den enskilde har rätt att överklaga beslutet eller ha synpunkter på skrivelsen, som att det exempelvis saknas underskrift, utan i dessa fall överlämna överklagan direkt till förvaltningsrätten. Överklagade beslut och resultatet av vart och ett av dessa ska registreras i verksamhetssystemet.

5.1.8 Ekonomiskt bistånd med villkor om återbetalning

Rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är det yttersta skyddsnätet i samhällets trygghetssystem. Huvudprincipen är därför att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. Villkor om återbetalning görs gentemot den sökande.

Samtliga beslut om återbetalning ska bevakas. Vid återbetalning ska eventuell utebliven återbetalning utredas efter två påminnelser. Om den enskilde har svårt att fullfölja återbetalningen kan det beslutas om tillfälligt anstånd.

5.1.8.3 Återbetalning enligt SoL

Det finns tre sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd varav två behandlar återbetalning.

- Krav till den enskilde om återbetalning av bistånd som han eller hon har fått för mycket och/eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § SoL)
- Bistånd med villkor om återbetalning gäller enligt 9 kap 2 § st. 2 SoL och bara om bistånd lämnats i annat fall än 4 kap 1 § SoL

Reglerna kring återbetalning och handläggningen kring återbetalning är omfattande och detaljerade. Det är viktigt att handläggningsanvisningarna följs noggrant.

I de fall den enskilde obehörigt har fått ekonomiskt bistånd eller har fått bistånd med för högt belopp ska biståndet återkrävas enligt 9 kap 1 § SoL.

Bistånd kan beviljas enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL. Detta är endast tillämpligt för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och därför inte kan anses vara berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller för bistånd till något som är utöver skälig levnadsnivå. När bistånd prövas enligt 4 kap. 2 § SoL måste även prövning med avslag ha gjorts enligt 4 kap.1 § SoL.

De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas.

5.1.8.6 Återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL

SoL 4 kap. 2 § kan undantagsvis användas när kommunen ger ekonomiskt hjälp trots att rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL inte föreligger. Bistånd enligt 4 kap. 2 § kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om den beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återbetalning enligt 4 kap. 2 § och 9 kap. 2 § andra stycket:

- Hushåll med realiserbara tillgångar
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet hade kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

5.1.8.7 Handläggning – bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning

Skriftlig överenskommelse ska upprättas med den enskilde. Av överenskommelsen ska det framgå hur och när återbetalning ska ske (särskild mall finns).

Observera att det är två beslut, beslut om bistånd och beslut om återkrav, som ska fattas och att detta gäller varje biståndsbeslut:

- 1 Beslut om bistånd enligt 4 kap. 2 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
- 2 Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § andra stycket.

Sökanden ska informeras om att besluten inte kan överklagas genom förvaltningsbesvär.

Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalningsplikt prövas i förvaltningsrätten på initiativ av kommunen.

Varje biståndsbeslut registreras i verksamhetssystemet.

Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den sökande innan biståndet utbetalas.

5.1.8.8 Felaktig utbetalning - återkrav enligt 9 kap. 1 §

Återkrav av bistånd enligt 4 kap. 1 § ska göras om någon fått ett felaktigt bistånd genom:

- Oriktiga uppgifter.
- Underlåtenhet att lämna uppgift.
- På annat sätt förorsakat att bistånd har beviljats obehörigen eller med för högt belopp.

Kommunen får i dessa fall kräva tillbaka vad som har betalats ut för mycket. Kommunen får alltså även kräva tillbaka för högt eller obehörigt bistånd som den enskilde har fått också då han eller hon inte har haft för avsikt att framkalla en felaktig utbetalning. Detta gäller också då det är kommunen som har förorsakat den felaktiga utbetalningen, men där den enskilde skäligen borde ha förstått att den var fel. Exempel på det senare kan vara rena felräkningar eller när dubbel utbetalning har skett av misstag.

Denna bestämmelse ersätter eller inskränker inte skyldigheten att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Utredningen om felaktig utbetalning ska kommuniceras med den enskilde. Beslut om återkrav enligt 9 kap 1 § SoL går inte att överklaga med förvaltningsbesvär.

5.1.9 Återkrav, förskott på förmån

Rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är det yttersta skyddsnätet i samhällets trygghetssystem. Huvudprincipen är därför att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. Återkrav görs gentemot myndighet som förskott på förmån.

I socialförsäkringsbalken (SFB) 107 kap 5 § och 9 kap. 1 och 2 § § SoL regleras förskott på förmån. Återkrav av ekonomiskt bistånd kan endast ske enligt reglerna i socialtjänstlagen. När det gäller periodisk förmån under prövning hos Försäkringskassan/pensionsmyndigheten som kan komma att beviljas med retroaktivt belopp ges denna möjlighet i stället i SFB. Beviljat bistånd kan enligt SFB återsökas hos Försäkringskassan/pensionsmyndigheten.

Samtliga beslut om återkrav ska bevakas. Vid återkrav ska beslut hos Försäkringskassan eller pensionsmyndigheten följas upp.

Om Försäkringskassan/pensionsmyndigheten felaktigt till den enskilde betalar ut retroaktiv ersättning som kommunen har rätt till kan socialtjänsten kräva Försäkringskassan/pensionsmyndigheten på skadestånd på motsvarande belopp.

Försäkringskassan och pensionsmyndigheten kan själv ge förskott på sökt pension (112 kap 2 § SFB) om det är troligt att förmånen kommer att beviljas men beslut eller uträkning av ersättningen dröjer. Denna möjlighet ska undersökas innan ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen beviljas som förskott på sökt pension.

5.1.8.4 Förskott på förmån - återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder:

- Bistånd som förskott på förmån eller ersättning
- Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt
- Bistånd till enskild som på grund av förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Som förmån eller ersättning räknas förmåner från Försäkringskassan eller pensionsmyndigheten som exempelvis sjukersättning, aktivitetsersättning, livränta, BTP (bostadstillägg för pensionärer), sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning, vårdbidrag och underhållsstöd. Andra ersättningar eller förmåner kan till exempel vara lön (gäller även statlig lönegaranti vid konkurs), arbetslöshetsersättning eller studiestöd.

Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan kommunen och den enskilde. Om utbetalaren av förmånen eller ersättningen kräver det behövs även fullmakt. Möjligheten att återkräva måste därför undersökas och bedömas från fall till fall. Bistånd av ”rent tillfällig natur”, till exempel några dagars matpengar, bör inte återkrävas. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken typ av utbetalning som återkrav enligt punkt 1 och 2 gäller. Däremot finns inget krav på att det ska gälla samma tidsperiod.

Situationer som avses under punkten 3 är till exempel liknande den under bankkonflikten år 1990 då enskilda inte kom åt pengar på bankkonton eller om det uppstår felaktigheter i de tekniska system som används vid löneutbetalning eller banktransaktioner.

5.1.8.1 Formella krav vid återsökning enligt socialförsäkringsbalken

När det gäller bistånd som kan komma att återsökas hos Försäkringskassan och pensionsmyndigheten enligt 107 kap 5 § SFB vid utbetalning av retroaktiv periodisk ersättning finns inga formella krav utom de som följer av förvaltningslagen. Den enskilde ska vara informerad om att utbetalt belopp kommer att återsökas hos Försäkringskassan eller pensionsmyndigheten.

5.1.8.2 Handläggning av återsökning

Återsökning sker genom att begäran om utbetalning för retroaktiv tid görs till Försäkringskassan eller pensionsmyndigheten. En begäran om utbetalning per förmån och beslutstillfälle (avseendemånad) måste göras till Försäkringskassan. Blankett finns hos Försäkringskassan och pensionsmyndigheten.

5.1.8.3 Återbetalning enligt SoL

Det finns tre sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd varav ett sätt behandlar återsökning.

- Överenskommelse med den enskilde om att han eller hon ska betala tillbaka ett förskott på väntad förmån (9 kap. 2 § SoL).

Reglerna kring återkrav och handläggningen kring återkrav är omfattande och detaljerade. Det är viktigt att handläggningsanvisningarna följs noggrant.

När det gäller förskott på förmån enligt 9 kap 2 § SoL finns det inte något krav på att rätten till förmånen eller ersättningen ska vara fastställd vid tidpunkten för utbetalningen av biståndet. Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska återkrav inte läggas upp.

5.1.8.5 Handläggning - förskott på förmån eller ersättning

- Blankett för att återsöka ersättning från Försäkringskassan och pensionsmyndigheten ska fyllas i och skickas till Försäkringskassan eller pensionsmyndigheten vid varje beslut och utbetalning.
- Observera också att det är två beslut som ska fattas. Detta gäller vid varje biståndstillfälle och varje biståndsmånad:
 - 1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 §, förskott på förmån
 - 2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § första stycket

När ersättningen har kommit från Försäkringskassan eller pensionsmyndigheten ska beloppet som har utgått som förskott på förmån kontrolleras. Om det återstår pengar som har beviljats som förskott på förmån ska det justeras i verksamhetssystemet.

5.1.10 Ersättningstalan

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ SoL kan kommunen med stöd av 9 kap. 3 § SoL väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan hos förvaltningsrätten ska väckas så snart det står klart att den enskilde inte betalar. Talan kan senast väckas inom tre år från det att biståndet utbetalades och får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt.

Innan talan väcks ska socialkontoret skicka två betalningspåminnelser och den enskildes aktuella ekonomiska situation utredas så långt det är möjligt. Den enskilde ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden.

Visar genomförd utredning, återbetalningsförfrågeutredning, att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga, ska talan väckas hos förvaltningsrätten. Visar utredningen att den enskilde för tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att den enskildes betalningsförmåga inte inom tre år från det biståndet utbetalades förbättras, kan återkravet efterges enligt 9 kap 4 § SoL.

Ansökan ska göras vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt och innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och till handläggaren
- Beslutsdatum

- Den ersättningskyldiges namn, personnummer, adress och telefonnummer
- Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
- Belopp som yrkas
- När biståndet som återkrävs utbetalades
- Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
- Yrkande (socialnämnden yrkar att förvaltningsrätten ålägger XX att till socialnämnden återbetala)

Kopior på ansökningsblanketter eller utredning som visar den enskildes ekonomiska förhållanden när biståndet utbetalades och förvaltningens beslut samt överenskommelse om återbetalning ska bifogas ansökan till förvaltningsrätten. Om den enskilde har betalat tillbaka del av återkravet ska det redovisas.

Eventuell förvaltningsrättsdom i kommunens favör utgör underlag för ansökan om utmätning hos kronofogdemyndigheten.

5.1.11 Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom tre år från det biståndet utbetalades kommer att kunna göra återbetalning, får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

5.2 Felaktiga utbetalningar (FUT)

Fel ska så långt det är möjligt förebyggas genom noggrannhet i handläggningen. Om fel ändå uppstår är målsättningen att socialkontoret ska få tillbaka de felaktigt utbetalda pengarna och förhindra att bistånd fortsatt betalas ut på felaktiga grunder. Alla handläggare har skyldighet att uppmärksamma felaktigheter i samtliga ärenden och indikera att en FUT-utredning ska inledas, samt medverka till att uppgifter som behövs för FUT-utredningen blir kända.

FUT-utredningen ska alltid bedrivas åtskild från eventuell parallell biståndsutredning och alltid göras av annan handläggare.

I samband med en FUT-utredning behöver en rad kontroller göras för att man ska kunna sammanställa ett beslutsunderlag, och i vissa fall även underlag för polisanmälan. Till stor del används samma kontrollmetoder som vid handläggningen av en biståndsansökan. Även i en utredning om felaktig utbetalning eller misstänkt bidragsbrott ska den enskildes samtycke till att kontroller görs alltid eftersträvas. I samband med en FUT-utredning har den enskilde dock inte samma incitament att medverka till utredningen som vid en biståndsansökan. I vissa fall behöver socialtjänsten därför ta kontakter utan den enskildes samtycke för att kunna fullgöra sin skyldighet. Skyldigheten innebär att utreda och återkräva felaktiga utbetalningar och att polisanmäla misstänkta bidragsbrott.

Om det står klart att den enskilde inte medverkar till FUT-utredningen får nödvändiga kontroller göras och kontakter tas utan samtycke från den som utreds. Detta ska dock alltid göras med omdöme och kontakten ska vara direkt

kopplad till misstänkt felorsak. Kontakterna ska röja så lite som möjligt om den enskildes kontakt med socialtjänsten, annars riskeras sekretessbrott.

Socialtjänsten tar i dessa fall kontakter med stöd av 10 kap 2 § OSL som ger kommunen rätt att ta de kontakter som är nödvändiga för att kunna genomföra utredningen samt bedöma om förutsättningar föreligger för att göra en polisanmälan enligt bidragsbrottslagen.

I kontakten med andra myndigheter, exempelvis Skatteverket, CSN (Centrala studiestödsnämnden), Försäkringskassan, arbetsförmedlingen eller arbetslöshetskassorna kan socialtjänsten åberopa deras uppgiftsskyldighet enligt 11 kap 11 § SoL eller generalklausulen i 10 kap 27 § OSL.

5.2.1 Översiktlig ärendegång

Nedan redogörs kortfattat för de olika momenten i FUT-utredningen.

Indikation om felaktig utbetalning kan komma från en annan myndighet eller från en privatperson.

Handläggaren gör en förhandsbedömning om samma beslut skulle ha fattats om de omständigheter som nu är kända hade varit kända vid utbetalningstillfället. Om det inte är så kan det vara en felaktig utbetalning. Om förhandsbedömningen visar att det finns anledning att anta att det har skett en felaktig utbetalning inleds en utredning. Huvudregeln är att socialnämnden ska ha den enskildes samtycke för att inleda utredning om honom eller henne. En utredning om felaktig utbetalning är ett undantag från denna huvudregel. Socialtjänsten behöver inte den enskildes samtycke för att inleda sådan utredning. FUT-utredningen är en sammanställning av fakta som syftar till att göra det möjligt för nämnden eller delegaten att fatta ett korrekt beslut för att ta tillvara kommunens intresse samt bedöma om förutsättningar föreligger för att göra en polisanmälan enligt bidragsbrottslagen. FUT-utredningen handläggs i verksamhetssystemet och bedrivs åtskild från eventuell ekonomisk biståndsutredning.

Av utredningen ska det framgå:

- Anledningen till utredningen
- Hur mycket pengar som felaktigt har utbetalats samt för vilken period och utbetalningsdatum
- Vad som har framkommit i utredningen och hur
- Att nämnden överväger att återkräva felaktigt utbetalt belopp.
- Sammanfattande motivering om grunden för återbetalningsskyldigheten, det vill säga 9 kap 1 § SoL

Utredningen ska kommuniceras muntligt och skriftligt med den enskilde. Den enskilde ska ha möjlighet att yttra sig och eventuella synpunkter ska dokumenteras och vägas in i utredningen innan beslut om återkrav fattas. Ett stort ansvar kan läggas på den sökande att själv styrka sina uppgifter. Beslut om återkrav fattas enligt 9 kap 1 § SoL.

5.3 Anmälan vid misstänkt bidragsbrott

Polisanmälan enligt 6 § Bidragsbrottslagen ska ske när det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Kommunerna är skyldiga att polisanmäla samtliga fall där kommunen har anledning att anta att ett bidragsbrott har begåtts. I samband med en brottsanmälan får ingen social hänsyn vägas in eller individuell bedömning göras för att motivera att anmälan inte görs. Däremot måste en uppsåtsbedömning göras.

Om det finns en brottsmisstanke får kommunen inte avstå från att göra polisanmälan för att personen har återbetalat det felaktigt utbetalda beloppet. Kommunens skyldighet att polisanmäla bortfaller dock om den enskilde har lämnat riket för gott eller har avlidit.

Socialtjänsten är inte skyldig att underrätta den enskilde om att polisanmälan har gjorts. Att den enskilde känner till att en polisanmälan har gjorts kan försvåra polisens och åklagarens utredning.

5.3.1 Utredning före anmälan

Innan anmälan görs ska en utredning av vad som hänt och hur detta har påverkat rätten till bistånd göras. Utredningstypen och utredningsmetoden är densamma som i övriga utredningar om felaktiga utbetalningar, se avsnitt ovan. En uppsåtsbedömning måste alltid göras och dokumenteras. Med uppsåt menas den enskildes medvetenhet om och avsikt med sitt handlande. Även grov oaktsamhet omfattas i bidragsbrottslagen.

Innan beslut fattas om bidragsbrottsanmälan ska utredningen kommuniceras med den det gäller. När det gäller ett beslut att göra polisanmälan ska det framgå att nämnden överväger denna åtgärd. Den enskilde ska få tid på sig att bemöta det som framkommit. Om bedömningen görs att den enskilde medvetet förorsakat att felaktig utbetalning skett, eller att risk för felaktig utbetalning förelegat, för att få ut mer pengar än denne hade rätt till, finns anledning anta att ett brott har begåtts och en brottsanmälan ska göras.

5.3.2 Vad en brottsanmälan bör innehålla

I polisanmälan sammanställs relevanta uppgifter som framkommit i FUT-utredningen. Använd mallen ”Anmälan av misstänkt brott”.

Brottsrubriceringen behöver inte framgå av polisanmälan. Socialtjänsten ska heller inte redogöra för den enskildes sociala situation i polisanmälan. Om dessa uppgifter har betydelse för utmätningen av straff begärs de in av tingsrätten när åtal är väckt.

Det är viktigt att brottsanmälan innehåller den information som är nödvändig för att polis och åklagare ska kunna starta och genomföra en utredning utan att behöva begära kompletteringar av sådan information som var känd vid anmälningstillfället. Det är också viktigt att anmälan innehåller en beskrivning av händelseförloppet i det aktuella ärendet. Utredningen ska även besvara om den sökande har fått tillfredsställande information om vilka regler som gäller och om den sökande varit medveten om konsekvensen av sitt handlande.

Av anmälan ska det framgå:

- Personuppgifter om den misstänkte eller misstänkta. För- och efternamn, personnummer, samtliga kända adresser och telefonnummer. Om den anmälda har skyddad identitet får personuppgifterna inte framgå av anmälan, utan särskilt sekretessblad som innehåller personuppgifterna ska bifogas.
- Anmälare och målsägande är den nämnd som anmäler och som har lidit skada. Nämndens namn, adress och telefonnumret till växeln.
- Brottstiden är den period som de oriktiga uppgifterna lämnades eller påverkade besluten.
- Ansvarig chef, namn, e-postadress och telefonnummer
- Utredare av det misstänkta brottet, namn, e-postadress och telefonnummer
- Vittnens namn, adress och telefonnummer. Det ska även framgå vilka uppgifter de har lämnat eller kan lämna. Alla personer som kan lämna relevanta uppgifter om det inträffade bör lämnas som vittne. Det kan vara den enskildes arbetsgivare eller den person som misstänks ha bott med den enskilde. Det är åklagaren eller den åtalades ombud som avgör vem som kallas som vittne.
- Om tolk använts, namn, adress och telefonnummer till denne
- Kortfattad beskrivning av det misstänkta brottet
- Bedömning av ansvaret hos den enskilde, det vill säga uppsåt eller grov oaksamhet. En redogörelse för vilken information som socialtjänsten har lämnat till den anmälda om rätten till bidraget och uppgift om när, hur och av vem informationen har lämnats.
- Storleken på skadan, det vill säga den felaktiga utbetalningens typ, storlek samt tidpunkten för skadans inträffande.
- Redogörelse för tillämpliga regler för ekonomiskt bistånd

Bilagor:

- Handlingar som styrker brottet (till exempel förfalskade handlingar m.m.)
- Kopia på samtliga ansökningar under brottsperioden
- Handlingar av betydelse från andra myndigheter
- Information som den anmälda har fått och kopia på undertecknad bekräftelse på mottagen information
- Journalutdrag. Notera att det kan innehålla känsliga uppgifter
- Kopia på lista över gjorda utbetalningar
- Socialtjänstens kommunikering med den enskilde
- Skriftlig korrespondens med den enskilde
- Annan relevant information, till exempel inkommande information, arbetsplan, grundutredning, närvarorapport, utskrifter från Infotorg.

5.3.3 Skadestånd

Om socialtjänsten har gjort en felaktig utbetalning ska polisanmälan innefatta krav på skadestånd för den förmögenhetsskada som lidits genom den brottsliga gärningen. Denna förmögenhetsskada motsvarar det belopp som betalats ut felaktigt. Socialtjänsten bör även yrka på ränta enligt räntelagen.

Bestämmelsen om skadestånd varken ersätter eller inskränker skyldigheten att även återkräva bistånd enligt SoL 9 kap 1 §. Skadeståndskrav ska göras oavsett om beslut om återkrav fattas eller inte.

Om åtal väcks får socialtjänsten frågan om man önskar att åklagaren yrkar på skadestånd å socialtjänstens vägnar. Beroende på framgångarna med återkravsbeslutet kan socialtjänsten välja att vidhålla sitt yrkande på skadestånd eller att efterge skadeståndskravet.

Skadestånd kan tilldömas endast om den åtalade blir dömt för brottet. Om tingsrätten dömer ut skadestånd kan socialtjänsten hos kronofogdemyndigheten ansöka om handräckning. Handräckningen sker i detta fall kostnadsfritt.

6 Försörjningsstöd

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Försörjningsstöd består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd till skäligen kostnader för ett antal regelbundet återkommande behovsposter.

6.1 Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör den så kallade riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju budgetposter för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika normposterna bygger på konsumentverkets beräkningar av kostnaderna som respektive normpost är menad att täcka.

Följande poster ingår i normen:

- Livsmedel

Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. Vissa halvfabrikat ingår samt inköp av allt matbröd. Hänsyn har tagits till att ensamhushåll beräknas ha en något högre kostnad eftersom det kan bli dyrare med mindre förpackningar.

- Kläder och skor

Avser att täcka det vardagliga behovet av kläder och skor under hela året. Även kostnader för skoreparationer och viss kemtvätt ingår samt vissa tillbehör som paraply, armbandsur och väskor. Ryggsäckar för barn och skolungdomar ingår.

- Lek och fritid

Avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till.

Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att till exempel gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn ingår leksaker, spel, pussel, böcker, biobesök m.m. I posten ingår också cykel, skidutrustning för längdåkning och skridskor. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade.

- Barn och ungdomsförsäkring

Denna normpost ingår endast i normerna för barn och ungdom.

- Hälsa och hygien

Avser kostnader för den personliga hygien, till exempel tvål, tandkräm, blöjor och mensskydd. Även produkter som till exempel plåster och solskyddsmedel ingår. Kostnaderna omfattar även hårklippning. Kostnad för preventivmedel ingår inte.

- Förbrukningsvaror

Avser varor som behövs för rengöring av bostaden och vård och skötsel av kläder och skor, till exempel disk- och tvättmedel, dammsugarpåsar, glödlampor och skokräm.

- Dagstidning, telefon, mm.

I denna post ingår kostnader för en helårsprenumeration på en dagstidning och kvartals- och samtalsavgift för telefon eller kostnad för mobiltelefon och mobiltelefonsamtal. Posten omfattar också vissa kostnader för att skicka kort och brev. Kostnader för internetabonnemang och dator ingår inte.

6.2 Medlemmar i hushållet

Som medlemmar i hushållet ska räknas

- makar,
- registrerade partner enligt lagen (1994:1 117) om registrerat partnerskap,
- sambor enligt sambolagen (2003:376) och
- barn och ungdomar under 21 år som föräldrarna är underhållsskyldiga för.

Barn och ungdomar ska räknas som medlemmar i hushållet, både där de stadigvarande bor och där de vistas under umgängestid. Socialnämnden bör beräkna kostnaderna efter det antal dagar barnet eller ungdomen vistas hos respektive förälder.

6.2.1 Sammanboende med hushållsgemenskap

En typ av hushållsgemenskap som är mer begränsad är personer som bor ihop och delar vissa kostnader men som inte har ekonomiskt ansvar för varandra, till exempel vuxna barn som bor kvar hemma, vänner eller nära släktingar som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild beräkning utifrån storleken på hushållet. Konstruktionen på denna beräkning innebär att de personliga kostnaderna inom normen beviljas som för ensamstående, men den hushållsgemensamma kostnaden beviljas endast med den andel av hushållet som den sökande utgör, barnen inräknade.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Exempel på situationer när hel hushållsgemenskap gäller redan från första månaden är när ett par väntar barn eller då de sökt och har stått i kö för att få bostad tillsammans. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert kan undantag från principen om ekonomisk hushållsgemenskap göras upp till sex månader. Avsteg från principen kan också göras om det ur rehabiliteringssynpunkt eller av andra sociala skäl framstår som viktigt med delad ekonomi. Hushållsgemenskap gäller tills dess parterna flyttar isär.

6.2.2 Giftna men inte sammanboende

Giftna makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av försörjningsstöd ska utgå från samma princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningspliktiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur de väljer att bo. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till försörjningsstöd.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har gemensam ekonomi, exempelvis vid en familjevåldssituation, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer. Försörjningsplikt kan inte hävdas gentemot den som får försörjningsstöd.

6.2.3 Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma

För personer som delar boende och har viss hushållsgemenskap men som inte lever under äktenskapsliknande förhållande ska norm beräknas var för sig, förutom gemensamma hushållskostnader. Beräkningstypen är aktuell för till exempel kamrater som delar lägenhet, föräldrar som bor hos barn eller ungdomar med egen inkomst som bor kvar hemma. Vid fastställande av hushållsstorlek ska samtliga hushållsmedlemmar inklusive underåriga barn medräknas.

6.2.4 Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar i åldern 18 till 20 år som går på gymnasiet. I de fallen ska den unge räknas in i familjens behov och normen för 15–20-åringar användas. Försörjningsplikten enligt föräldrabalken gäller tills dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte.

Socialtjänsten ska vid biståndsprövning normalt inte ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende.

Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll. Ibland kan det dock finnas skäl att se honom eller henne som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra till den unges kostnader utredas.

Möjligheten att utse en god man kan beaktas om den unges intressen särskilt behöver bevakas. Om den unge fyllt 16 år kan han eller hon själv ansöka om god man. Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo.

6.2.5 Inneboende

Sökande som är inneboende räknas i regel inte ingå i hushållsgemenskap. *Se punkt 6.2.1 Sammanboende med hushållsgemenskap* för att klargöra kriterier för vad som menas med hushållsgemenskap. För att betraktas som inneboende ska den sökande som huvudregel disponera ett eget rum i bostaden. Den inneboende är berättigad bistånd enligt norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter, som till exempel förbrukningsvaror, ingår i hyran ska normen anpassas efter det.

7 Särskilda skäl att beräkna kostnader till en högre nivå

Socialnämnden bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå bland annat om:

- Den enskilde av medicinska skäl har behov av dyrare kost
- Den enskilde betalar avgift för skolmåltider
- Den enskilde har höga livsmedelskostnader på grund av att kosten är inräknad i en avgift
- Den enskilde på grund av funktionsnedsättning eller andra skäl har svårigheter att upprätthålla kontakten med andra människor eller delta i samhällslivet och därför har extra utgifter, för till exempel telefon och tidningar eller fritidsaktiviteter, som inte täcks av annat särskilt stöd
- Det är en förutsättning för att barn ska kunna delta i fritidsaktiviteter,
- Det är en förutsättning för att en förälder ska kunna ha umgänge eller kontakt med sitt barn i en rimlig omfattning och därför har extra utgifter för till exempel lek och fritid samt telefon
- Den enskilde har ett tillfälligt och visst behov av att köpa kläder och skor, exempelvis nyanlända flyktingar och missbrukare i vård och behandling
- Ett spädbarn saknar nödvändig klädutrustning
- Den enskilde har tillfälligt höga kostnader, till exempel för livsmedel, kläder och skor eller telefon, som beror på att han eller hon är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott.

7.1 Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar

Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg görs enligt konsumentverkets beräkningar av merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader ska möjligheten till handikappersättning undersökas.

Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

7.2 Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beviljas maximalt för sex dagar per månad och omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror.

Kostnader för umgängesperioder som överstiger fem sammanhängande dygn eller totalt sex dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna eller via att försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet.

Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än sex dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut.

8 Särskilda skäl att beräkna kostnader till en lägre nivå

Socialnämnden bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en lägre nivå bland annat om:

- Den enskilde hamnat i en akut nödsituation och endast behöver tillfälligt ekonomiskt bistånd för att få möjlighet att reda upp den
- eller
- Den enskilde inte har vissa kostnader för poster som ingår i riksnormen eller dessa är lägre än riksnormen, till exempel under vistelse i heldygnsvård.

8.1 Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Ekonomiskt bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning och utredning. Nöd kan innefatta matpengar, boendekostnad eller hygien, som till exempel blöjor för spädbarn.

Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns barn i hushållet. Barns situation ska särskilt uppmärksammas. Föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär och utgångspunkten att de som inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet.

Situationer kan uppstå där den sökande har haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen egna inkomster eller tidigare beviljat försörjningsstöd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit bestulen och därför saknar medel till sitt uppehälle. Efter bedömning i det enskilda fallet kan extra bidrag tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven såsom exempelvis mat och bostad för att ge sökanden möjlighet att reda upp den akuta situationen.

Bidrag registreras i detta fall som övrigt ekonomiskt bistånd.

Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska uppvisas.

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation.

Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om behovet kan vara ett uttryck för att det kan finnas anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polisanmälan begärs in tillsammans med kontoöversikt och aktuella kontoutdrag. Endast nödprovning görs. Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur han eller hon i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås om det är uppenbart att fakta kring den beskrivna situationen inte är trovärdig. Detta gäller även i andra fall då det är uppenbart att beskrivningen av en situation inte stämmer.

Om det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i försörjningsstödet eller att denne inte använder biståndet till avsett ändamål, exempelvis vid aktivt missbruk, kan försörjningsstödet reduceras med kostnaderna för detta.

8.2 Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Försörjningsstöd kan beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Normen inkluderar fickpengar, eventuell avgift till fackförening eller A-kassa samt eventuella arbetsresor. En individuell bedömning måste alltid göras.

I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet och beroende på vilken typ av och längden på placeringen som är beslutad.

8.2.1 Fickpengar

Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar är försörjningsstöd där normposterna lek och fritid, hälsa och hygien och dagstidning och telefon ingår. Aktuellt månadsbelopp för fickpengar fås genom summering av beloppen i dessa normposter.

Eventuellt extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

Bistånd till inköp av kläder och skor prövas separat och beviljas med beloppet för motsvarande post i riksnormen. Det kan vara lämpligt att göra en överenskommelse med den sökande om att biståndet till kläder och skor utbetalas klumpvis för två–fyra månader åt gången, beroende på årstid och sökandens behov.

8.2.2 Kostnader i samband med egen bostad

För personer som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet. Dessa kostnader är hyra, abonnemangskostnad hushållsel, abonnemangskostnad telefon och hemförsäkring. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig provning.

8.2.3 Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna missbrukare i HVB (hem för vård eller boende) och familjehem är densamma som vid

sjukhusvård. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet. Försörjningsstöd ska inte beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

8.3 Häktade

Häktade och personer som avtjänar en faktisk strafftid på högst sex månader bör ges ekonomiskt bistånd till den faktiska boendekostnaden under hela häktningstiden respektive strafftiden, om de annars riskerar att bli bostadslösa. Socialnämnden ska rekommendera den enskilde som avtjänar ett straff att hyra ut sin bostad i andra hand, om hyresvärden ger sitt samtycke och det är lämpligt. Om hyresvärden inte ger något sådant samtycke, kan hyresgästen begära tillstånd till uthyrningen hos hyresnämnden. Socialnämnden bör i förekommande fall ge ekonomiskt bistånd till boendekostnaden i avvaktan på hyresnämndens beslut.

8.4 Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En person som tillfälligt vistas i kommunen kan i en akut situation beviljas bistånd till enkel biljett till hemkommun inom Norden. För beviljande av biljett hem krävs ansökan av den enskilde. Efter ansökan kan matpengar för en dag beviljas om ankomsten till bostadsorten infaller på kvällstid. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan nattlogi beviljas efter särskild prövning.

9 Försörjningsstöd – skäligen kostnader för poster utanför riksnormen

9.1 Boende

9.1.1 Skälig boendekostnad

Skälig boendekostnad

Socialnämnden ska vid bedömningen av vad som är en skälig boendekostnad utgå från den enskildes faktiska kostnad och behov av boende. Utgångspunkten vid bedömningen av vad som är skälig boendekostnad bör vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig.

Socialnämnden ska vid bedömningen ta hänsyn till ett barns behov av utrymme även hos den förälder där barnet enbart vistas under umgängestid.

Ett kvarboende vuxet barn som får ekonomiskt bistånd bör genom biståndet få möjlighet att betala sin del av familjens boendekostnad, bland annat om:

- Föräldrarna på grund av att det vuxna barnet bor kvar har en högre boendekostnad än de annars skulle ha haft, antingen genom att tvingas behålla en stor bostad eller genom att helt eller delvis mista rätten till bostadsbidrag eller
- Om det vuxna barnet tidigare har betalt hemma och inte har rätt till studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller förlängt barnbidrag enligt 15 kap. socialförsäkringsbalken.

Med ett kvarboende vuxet barn avses ett barn som efter fyllda 18 år bor kvar i föräldrahemmet men som föräldrarna inte är underhållsskyldiga för.

För att förebygga uppkomsten av hyresskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökanden som huvudregel styrka att föregående månads hyra är betald.

Om den sökande inte har ett förstahandskontrakt eller ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt på bostaden, det vill säga bor i andra hand eller är inneboende, ska hembesök alltid göras i samband med förstagångsansökan. Syftet är att utreda bostadsförhållande och vistelse samt bedöma om den uppgivna hyreskostnaden kan anses vara rimlig.

Vid beräkning av en sökandes hyreskostnad ska ett kvarvarande vuxet barn i boendet betala del i boendekostnaden.

9.1.1.1 Depositionskostnad

Depositionskostnad för boende kan utgå med en månadskostnad. Depositionskostnaden ska återkrävas från hyresvärden eller den sökande vid den tid då kontraktet upphör. Om den sökande blir självförsörjande ska depositionsavgiften återbetalas till kommunen, antingen i sin helhet eller genom en avbetalningsplan.

9.1.2 Faktisk boendekostnad

9.1.2.1 Hyreslägenhet

Socialnämnden ska vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för en hyreslägenhet beakta hyran inklusive uppvärmning och obligatoriska avgifter. Om lägenheten hyrs i andra hand, ska nämnden godta den hyra som lägenhetsinnehavaren och andrahandshyresgästen har avtalat, under förutsättning att den är skälig.

Om behovet av försörjningsstöd kan antas bli kortvarigt kan bistånd lämnas även i de fall bostadskostnaden bedöms som alltför hög. Vid långvarigt behov bör möjligheten att byta bostad undersökas. Hänsyn skall då tas till barnets situation med tanke på skolgång och kamrater, om byte av bostad innebär byte av bostadsområde. Om familjen inte medverkar till detta, skall bistånd utgå endast till skälig bostadskostnad.

Förseningsavgift kan vara en godkänd utgift om orsaken att avgiften uppkommit beror på socialkontorets handläggning i ärendet.

Vägledning för högsta godtagbara hyra bygger på Försäkringskassans beräkning av genomsnittshyra för Storstockholm.

Avgift för medlemskap i hyresgästförening godtas inte. Kostnad för kabel-TV, andra tillval, parkeringsplats eller garage godtas inte utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet. Hyrestillägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd ska inte godtas.

[Försäkringskassans föreskrifter om genomsnittlig och högsta godtagbara bostads-kostnad för år 2021 \(forsakringskassan.se\)](https://www.forsakringskassan.se/om-forsakringskassan/for-sokande/boendekostnader/boendekostnader-och-hogsta-godtagbara-bostads-kostnad-for-ar-2021)

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än ett barn ska en individuell bedömning ske, varvid det ska beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av möjlighet till avskildhet.

9.1.2.1.1 Andrahandsboende

Den sökande som har ett andrahandsboende ska söka andra boenden för att få ett varaktigt boende.

Ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas. I de fall kontraktet är godkänt av hyresvärd/föreningen ska krav på ansökan om bostadsbidrag ställas.

Andrahandskontrakt bör löpa på minst sex (6) månader för att det ska bedömas som varaktigt boende. Den enskilde ska fortsätta att söka för att få ett varaktigt boende.

Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte uppställas som krav för rätt till försörjningsstöd.

Enligt hyresnämnden kan ett påslag på 10–15 % på hyran vara rimligt vid andrahandsuthyrning av en hyresrätt. Vid andrahandsuthyrning av en bostadsrätt kan avgift till bostadsrättsföreningen och avkastningsränta på 4 % per år tas ut av andrahandshyresgästen. Justitiedepartementet ger i ett faktablad följande räkneexempel: En bostadsrättslägenhet som är värd tre miljoner kronor hyrs ut i andra hand. Avgiften till föreningen är 1 900 kronor per månad. Med en skälig avkastningsränta på fyra procent per år ger det följande kalkyl: $3\,000\,000 \times 0,04$ (4 %) = 120 000: - . 120 000: - / 12 månader = 10 000: - per månad i kapitalkostnad 10 000: - + månadsavgift till föreningen = 11 900: - per månad i hyra. Hyreskostnaden för andrahandsuthyrning ska ställas i proportion med vad en låginkomsttagare har möjlighet att betala.

9.1.2.1.2 Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det föreligger starka sociala skäl till flyttningen.

9.1.2.2 Inneboende

Socialnämnden ska vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för en inneboende beakta vad bostadsinnehavaren och den inneboende avtalat, om kostnaden är skälig. De som lever i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren ska inte räknas som inneboende.

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig. Vid bedömning av skälig kostnad ska kostnaden för studentrum eller rum på hotellhem som huvudregel vara vägledande. Vägledande hyreskostnad för inneboende är 5 000 kronor per månad.

9.1.2.3 Bostadsrätt och egen fastighet

Socialnämnden ska vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för en bostadsrättslägenhet beakta månadsavgiften, uppvärmningskostnaden och räntekostnaden för lån som tagits för inköp och underhåll eller liknande av lägenheten. Nämnden ska även beakta om den enskilde har rätt till skattejämkning för räntekostnaden.

Socialnämnden ska vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för ett eget hus, i förekommande fall, beakta tomträttsavgäld och räntekostnaden för lån som tagits för inköp och underhåll eller liknande av fastigheten. Nämnden ska även beakta om den enskilde har rätt till skattejämkning för räntekostnaden och tomträttsavgäld. I den faktiska boendekostnaden ska dessutom nödvändiga driftskostnader räknas in, t.ex. för uppvärmning, vatten och avlopp, sophämtning och försäkring.

Enligt krav på amortering på sitt bostadslån ska den enskilde kontakta sin bank och ansöka om amorteringsfrihet. Det kan ges under en begränsad period vid arbetslöshet, sjukskrivning eller dödsfall i familjen.

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Detta gäller även om bostadsrätten förvärvats genom ombildning från hyresrätt till bostadsrätt. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt, mer än tre månader, utgör detta skäl för försäljning av bostaden. Krav ska då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning. Den sökande får rådrum för att sälja bostaden med 6 månader.

I övrigt gäller vad som ovan sägs om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det samt att besvärshänvisning ska lämnas.

Vid lånekostnader på bostad dras 30 % av då det avser skattejämkning resterande 70 % beviljas av räntekostnaden.

9.1.2.4 Beräkning av boendekostnad i hushållsgemenskap utan samboende

Socialnämnden bör vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden beakta hur stor andel av bostaden den enskilde disponerar, om han eller hon, till exempel ett kvarboende vuxet barn eller en förälder, lever i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren utan att vara samboende. Nämnden bör vid beräkningen följa Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av bostadskostnad i ärenden om bostadsbidrag och familjebidrag i form av bostadsbidrag. Hyresdel räknas ut enligt följande:

Köket läggs till antalet övriga rum multiplicerat med två. Hyresdelen fås när dubbla hyreskostnaden delas med denna summa. Exempel: Lägenheten är på 4 r.o.k. med 4 200 i hyra. Kök plus 2 x 4 rum = 9. Dubbel hyreskostnad = 8 400. Hyresdel: $8\ 400/9 = 934$ kronor.

För en ungdom som avslutat sin skolgång men inte tidigare har betalt hyresdel till föräldrarna är huvudregeln att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Undantag görs när den unge är medlem i en familj som har försörjningsstöd eller som annars skulle bli i behov av det, vilket kan bli aktuellt på grund av att förälders bostadsbidrag minskar eller dras in. Undantag görs också för ungdom som fyllt 25 år. Formeln ovan används för att beräkna hyreskostnad.

Vid hushåll endast med barn över 18 år bortfaller inkomst av bostadsbidrag när den unge fyller 18 år eller avslutar gymnasiet. Hyresdel för den unge kan beviljas med samma summa som det tidigare bostadsbidraget.

Vid hushåll med barn både under och över 18 år söker föräldrarna bostadsbidrag som barnfamilj. Försäkringskassan räknar ut en hyresdel som det vuxna barnet ska betala vilket minskar föräldrarnas hyra och bostadsbidrag. Bistånd till hyra kan beviljas med den summa som Försäkringskassan fastställt som hyresdel.

Vid hushåll med ungdom eller vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna beviljas hyresdel om betalning av ungdomen har skett minst 3 månader tillbaka i tiden och har pågått i minst 3 månader.

Vid hushåll där föräldrar bor hos vuxna barn beviljas hyresdel endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden då

ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Hyresdelen beräknas enligt Riksförsäkringsverkets föreskrift (RFFS 1998:9) se ovan.

9.1.2.5 Delad bostad

Socialnämnden bör vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden beakta kostnaden delad med antalet boende i bostaden, om flera personer delar bostad men saknar eller har begränsad hushållsgemenskap.

9.1.2.6 Andra boendeformer

Socialnämnden bör för andra boendeformer, till exempel husvagn, båt eller hotell, beräkna den faktiska boendekostnaden efter omständigheterna i varje enskilt fall. I vissa fall kan det vara motiverat att lägga till kostnader för sådant som ingår i ett vanligt boende, till exempel dusch och tvättmaskin.

Våldsutsatta kan tillfälligt bo på kvinnojour eller annat skyddat boende om det finns ett skyddsbehov. Det ska finnas utredning, tidsbestämda beslut och arbetsplan. Dessa ärenden handläggs av gruppen missbruk/våld i nära relationer.

Tillfälligt boende på vandrarhem ska behandlas restriktivt. I första hand ska den enskilde uppvisa kostnadsförslag och boka vandrarhemmet i sitt eget namn. Denna form av boende ska ses som tillfällig och under tiden på vandrarhemmet ska den enskilde hitta ett annat boende. Vid tillfälligt boende ska utredning, tidsbestämt beslut samt arbetsplan finnas där det framgår hur den enskilde ska hitta annat boende.

9.1.2.7 Vid bostadslöshet

Att ordna ett boende för sig och sin familj åligger i första hand den sökande. Om den sökande inte har möjlighet att ordna ett eget boende får personen ordna tillfälligt boende exempelvis hos släktingar eller hos vänner. Om det finns särskilda skäl kan boende på vandrahem beviljas. Detta gäller i första hand för barnfamiljer.

9.1.2.8 Rådtrum vid oskälig hyreskostnad

Vid ett kortvarigt biståndsbehov bör socialnämnden i regel godta den faktiska boendekostnaden. Med kortvarigt avses en period om maximalt tre sammanhängande månader. Om socialnämnden bedömer att behovet av ekonomiskt bistånd blir längre än tre sammanhängande månader, bör nämnden kunna pröva om den faktiska boendekostnaden är skälig. I prövningen bör, vid beaktande av en skälig levnadsnivå, hänsyn tas till att den enskilde kan byta till en billigare bostad eller på annat sätt kan sänka boendekostnaden. Nämnden bör dock undvika beslut som medför att den enskilde tvingas flytta från den tätort eller den del av kommunen där han eller hon bott under flera år. Nämnden bör även ta hänsyn till om det i individuella fall finns särskilda skäl mot byte av bostad eller bostadsområde, som till exempel

- om det finns risk för att ett byte medför negativa sociala konsekvenser,
- om en barnfamilj genom att flytta skulle tvingas bryta upp från barnomsorg, skola och socialt nätverk,

– om en ensamstående vuxen, till exempel med funktionsnedsättning eller sociala problem och äldre med sviktande hälsa, har ett särskilt stort behov av kontinuitet i det sociala nätverket eller den fysiska miljö som hänger samman med det nuvarande boendet,

– om bostaden är anpassad till en boendes funktionsnedsättning eller

– om den enskilde har begränsad möjlighet att bli godkänd som hyresgäst, till exempel vid arbetslöshet eller betalningsanmärkning.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är fyra månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. När socialtjänsten ålägger en sökande att byta till ett billigare boende och talar om att man efter en viss tid inte längre kommer att acceptera den nuvarande boendekostnaden, innebär det ett förvaltningsrättsligt beslut om rådrum som kan överklagas och därför ska en besvärshänvisning bifogas åläggandet. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som sägs om vägledande hyreskostnad.

Om den enskilde efter information från socialnämnden och efter skälig tid väljer att behålla ett boende med en kostnad som inte är skälig, bör ekonomiskt bistånd beräknas utifrån den boendekostnad som bedöms skälig för en låginkomsttagare på orten.

9.1.2.10 Byte till dyrare bostad

Om den som får ekonomiskt bistånd har ett önskemål om att flytta till ett dyrare boende, bör socialnämnden ge bistånd beräknat på den nya boendekostnaden under förutsättning att flyttningen är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå. Det kan till exempel gälla

– om det finns medicinska eller starka sociala skäl som styrker behovet av flyttning,

– om det finns svåra personliga motsättningar mellan hushållsmedlemmarna, till exempel mellan förälder respektive styvförälder och ett vuxet barn eller mellan makar eller samboende,

– om bostadens standard inte är skälig vad avser fysisk miljö och utrustning,

– om ett vuxet barn genom att bo i föräldrahemmet förhindras att leva ett normalt vuxenliv och bli självständig,

– om den enskilde måste flytta till följd av att han eller hon är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott eller

– vid trångboddhet

För att ett hushåll inte ska anses trångbott bör det, utom för ensamstående utan barn, ha sovrum utöver vardagsrum och kök eller kokvrå. Två barn bör kunna

dela sovrum. Med beaktande av stigande ålder och personlig integritet, bör barn emellertid inte behöva dela sovrum. Vuxna som inte är sambor bör inte behöva dela sovrum.

Vid bedömningen av vad som är skälig boendestandard vid byte till dyrare bostad bör utgångspunkten vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig.

9.2 Hushållsel

Socialnämnden bör i regel godta den enskildes faktiska kostnader för hushållsel, om kostnaderna är skäliga.

Skäliga faktiska kostnader för hushållsel medräknas som godkänd utgift i beräkningen. Årsförbrukningen i kWh skall vara relevant för bostadens storlek.

Vid behov ska vägledning för billigare elkostnad erbjudas den sökande.

Vägledning för skälig förbrukning

Antal personer i hushållet	Bostadens storlek	Genomsnittsförbrukn./mån
2	2 rok	240 kWh/mån
4	4 rok	340 kWh/mån

Priset på el varierar från år till år. Som vägledning kan Energimyndigheten ge aktuella uppgifter. [Energimyndigheten](#)

När vuxna som inte är gifta eller sambos delar lägenhet, och ensamstående norm används, ska utifrån hushållsstorlek göras en anpassning till förhållandena i det enskilda fallet. Den fasta avgiften för abonnemanget ska dock alltid lägenhetsinnehavaren stå för.

Övriga i hushållet kan beviljas bidrag till sin del av förbrukningen om de begär det. Kostnaden för förbrukningen delas då på antal personer, inklusive barn, i hushållet.

Försörjningsstöd till elkostnad ska prövas av den kommun/stadsdel där den sökande var aktuell vid räkningens förfallodatum.

9.3 Resor

9.3.1 Arbetsresor

Socialnämnden bör vid beräkningen av skäliga kostnader för arbetsresor i regel beakta månadskostnaden för lokala resor med allmänna kommunikationer.

Om bilinnehav bedöms skäligt beviljas ett belopp motsvarande ett SL-kort och det står sökande fritt att istället använda detta belopp till bilkostnader.

Ekonomiskt bistånd till resterande kostnader för bilen beviljas inte.

Behov av bil kan till exempel finnas om

- allmänna kommunikationer saknas,
- turtätheten är starkt begränsad eller
- den enskilde lider av sjukdom eller har funktionsnedsättning.

Socialnämnden bör vid beräkningen av skäligen kostnader för resor med färdtjänst beakta färdtjänstavgiften.

9.3.2 Övriga resor

Bistånd till SL-resor beviljas inom ramen för försörjningsstödet om behov av resa föreligger för att kunna arbeta eller för att kunna delta i en aktivitet för att komma i arbete. Arbetssökande ska beviljas bistånd till SL-resor, även de som deltar i aktivitet så länge man parallellt med praktik är aktivt arbetssökande.

Personer som arbetar inom gångavstånd från bostaden har inte rätt till bistånd för arbetsresor. Beträffande rimligt gångavstånd kan cirka 3 (tre) km tjäna som en utgångspunkt.

Beroende på hur frekvent behovet av resor är kan bidrag beviljas antingen till reskassa eller till månadskort. Kostnaden för nödvändig reskassa ska jämföras med kostnaden för månadskort och det billigaste alternativet ska väljas. Vid bedömning av reskostnad behöver resans syfte samt kostnad för resan styrkas. Detta redovisas tillsammans med återansökan och beviljas i efterhand.

9.3.3 Resor för skolbarn

När ett barn går i sin närmaste skola beviljar skolan terminskort på SL om barnet har mer än två kilometer för barn upp till årskurs sex och mer än tre kilometer för barn upp till årskurs 9. Gymnasieelever har rätt till terminskort om avståndet mellan skolan och hemmet är mer än sex kilometer. Detta gäller om barnet går i den skola som är belägen närmast hemmet. Går barnet i en annan skola får de inte terminskort. Om barnet går i en annan skola kan socialtjänsten bevilja terminskort hos SL.

9.3.4 Umgängesresor

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäligen kostnader för att ett barn ska kunna umgås med sin förälder som bor på annan ort. Med annan ort kan även avses en ort utanför Sverige. Avgörande för vad som bör vara skäligen kostnad för resor och hur ofta bistånd bör ges till kostnader för umgänge bör anpassas till vad en familj i allmänhet har råd med. Vid denna bedömning bör nämnden även beakta vad som har reglerats genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal om umgänge.

Förutom reskostnader bör även andra kostnader som är nödvändiga för att umgänget ska kunna komma till stånd ingå i biståndet, till exempel kostnader för logi.

Behovsprövningen ska innefatta:

- Barnets behov av umgänge
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar
- Skäligheten av kostnaden för resan

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna. Även barn med förälder som vistas i fängelse har rätt till umgänge med denne.

Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Reskostnaderna ska jämföras med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att bekosta.

9.3.5 Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl och avser då återförening av förälder och minderårigt barn som inte bor tillsammans med en vårdnadshavare. I bedömningen av synnerliga skäl kan Röda Korsets beviljande av ersättning, så kallat reseed, vara vägledande för huruvida synnerliga skäl föreligger. Migrationsverket har ett resebidrag som flyktingar, boende i Sverige, kan söka. I utredning ska klargöras att bidrag från MIG är sökt.

9.4 Hemförsäkring

Socialnämnden bör i regel godta den enskildes faktiska kostnader för hemförsäkring, om kostnaderna är skäliga.

Bistånd beviljas med faktisk kostnad till grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Egendomsskydd beviljas maximalt för ett lösöresbelopp på 300 000 kr. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denne uppmanas begära månadsinbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas.

Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring.

Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, till exempel unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna eller syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

9.5 Medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa

Socialnämnden bör godta den enskildes faktiska kostnader för avgifter till fackförening och arbetslöshetskassa. Kostnad för A-kassa godtas i de fall den enskilde har möjligheter att kvalificera sig för A-kasseersättning. För de som har ett arbete godtas även fackavgift.

Den sökande ska innan beslut fattas uppmanas att undersöka och återkomma med besked om möjlighet till reducerad avgift.

9.6 Livsföring i övrigt enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Om den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, kan den enskilde få ekonomiskt bistånd för sin livsföring i övrigt som kan avse bland annat kostnader för

- hälso- och sjukvård,
- tandvård,
- glasögon,
- hemutrustning,
- flyttkostnader,
- spädbarnsutrustning,
- umgängesresor,
- erkänt föräldraskap (dna-test för att säkerställa föräldraskap),
- avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter,
- rekreation,
- begravning och
- skulder.

9.6.1 Hälso- och sjukvård

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd för skäligena kostnader för hälso- och sjukvård som är medicinskt påkallad. Nämndens bedömning av vad den enskilde ska få ersättning för bör göras från den utgångspunkten att syftet med vården ska kunna uppnås.

Ekonomiskt bistånd bör omfatta kostnader för åtgärder som

- utgör sådan vård och behandling som avses i 1 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och som ett landsting är skyldigt att svara för enligt 3 § samma lag, även i de fall insatserna tillhandahålls av en privat yrkesutövare som är ansluten till Försäkringskassan,
- vidtas efter bedömning av hälso- och sjukvårdspersonal och
- görs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Ekonomiskt bistånd bör även omfatta skäligena kostnader för bland annat

- hjälpmedel och förbrukningsmaterial som förskrivits av behörig hälso- och sjukvårdspersonal,
- läkemedel som omfattas av lagen (2002:160) om läkemedelsförmåner m.m. och som förskrivits av behörig hälso- och sjukvårdspersonal,

– resor som är nödvändiga för att vården ska kunna genomföras (sjukresor)
eller

– resor som är nödvändiga för att hämta ut förskrivna läkemedel, hjälpmedel
och förbrukningsmaterial.

Läkemedel som ingår i högkostnadsskyddet godkänns. Fakturaavgift beviljas
inte.

Fysisk aktivitet på recept kan skrivas ut av läkare vid behov. Det kan medföra
kostnader som inte ingår i högkostnadsskyddet men kan efter bedömning
beviljas restriktivt.

I första hand står Försäkringskassan för läkarutlåtanden då en läkarbedömning
görs. I vissa fall bekostar inte Försäkringskassan läkarutlåtanden och det kan då
bli aktuellt att ekonomiskt bistånd beviljas till läkarutlåtanden när personen ska
ansöka om ersättning från Försäkringskassan.

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi och ryms
delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat. Efter sjukhusvistelse dras
matnormen av från den totala vårdkostnaden.

9.6.2 Tandvård

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäligena kostnader för nödvändig
tandvård. Hit kan räknas förebyggande åtgärder mot karies och tandlossning.
Nämnden bör i regel grunda sin bedömning på behandlande tandläkares val av
åtgärd och vad denne anser vara nödvändig tandvård. Nämnden bör väga in om
biståndsbehovet beräknas bli kort- eller långvarigt.

Förutom rent medicinska aspekter bör socialnämnden beakta de sociala
konsekvenser som kan uppstå vid utebliven tandvård.

Om behovet av tandvård är akut, bör socialnämnden inte ställa krav på att den
enskilde ansöker om ekonomiskt bistånd före behandlingen.

Med akut tandvård avses ofrånkomligt behov av behandling vid värk,
infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara
tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar
för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste
utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte
kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med
behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut.

Det bör uppmärksammas att det faktum att det står ”akut besök” på räkningen
inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

Vid längre tids beroende av försörjningsstöd kan även annan tandvård än akut
beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbar tuggförmåga, förhindra
väsentligt försämrade tandstatus och är en förutsättning för att fungera socialt
och kunna arbeta.

Kostnaden för tandläkares undersökning i samband med kostnadsförslaget ska
inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök.

Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig.
- Behandlingen ska omfattas av statligt tandvårdsstöd enligt 1 kap 3 § lagen om statligt tandvårdsstöd.
- Gällande referenspriser för de åtgärder som debiteras ska vara vägledande.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på Försäkringskassans förteckning.
- Kostnadsförslag ska infordras och innefatta kopia på eventuellt beslut på förhandsprövning av Försäkringskassan.
- Kostnadsförslag inklusive röntgenundersökning skickas till verksamhetens konsulttandläkare om patientkostnaden överstiger 5 000 kronor.
- En individuell bedömning ska även göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.
- Observera att personer som omfattas av LSS eller har hemsjukvård har rätt till gratis tandvård. Hänvisa till handläggare inom biståndsenheten.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg eller med resultatet av ett psykometriskt test som utvisar att en person uppfyller kriterierna för extrem tandvårdsrädsla. Det ska även vara styrkt att personen inte kan tillgodogöra sig landstingets terapiprogram för behandling av tandvårdsrädsla inom ramen för den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftsregler och högkostnadsskydd.

Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå men ändå söker bistånd till tandvårdskostnad kan beviljas bistånd för nödvändig tandvård i vissa fall. Om kostnad och omfattning är skäligt beviljas bistånd till den del av kostnaden som överstiger vad han eller hon själv kan betala med sitt normöverskott under 6 månader. Tandläkaren kan göra en behandlingsplan som utgår från den enskildes ekonomiska förutsättningar.

Ett beslut om bistånd till tandvård sträcker sig ofta över flera månader men ska alltid tidsbegränsas till sex månader. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet. Tandvård som utförts före ansökan ska inte beviljas utan betraktas som en skuld.

9.6.3 Glasögon

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäliga kostnader för glasögon, om behovet styrks av en legitimerad optiker eller läkare. Nämnden bör godta skäliga kostnader för kontaktlinser, om linser är det enda alternativet och behovet styrks av en läkare.

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som erbjuds av optiker. Kostnad för synundersökning beviljas i samband med beviljande av glasögon.

Bistånd till vanliga läsglasögon som är avsedda för personer över 35–40 år med avtagande synskärpa s.k. ålderssynthet beviljas inte. Behovet kan tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas inte, om behovet inte är styrkt av läkarordination. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Regionen ger glasögonbidrag för barn upp till 19 år. Det gäller också asylsökande. Bidraget dras av direkt hos optikern. Bidraget är 600–1 800 kronor. Bidraget gäller enbart om synundersökningen visar att synskärpan har ändrats, det vill säga barnet behöver nya glas för att synen har ändrats. Bidraget utbetalas inte om barnet behöver glasögon för att de exempelvis har fått större huvud och därmed behöver större bågar. Bidraget ersätter inte synundersökningen.

Det kan därmed bli aktuellt att bevilja ersättning till glasögon för barn om behovet finns på grund av att de har vuxit och till synundersökningen. Det sker en individuell bedömning, detta då behovet kan falla inom skälig levnadsnivå.

9.6.4 Hemutrustning

Komplettering

Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning beviljas vid behov till sökande med mer än sex månaders behov av ekonomiskt bistånd. I biståndet bör det ingå hemutrustning för att tillgodose behov som till exempel matlagning, umgänge, sömn, förvaring, rengöring och information via radio eller TV, samt dator med internetuppkoppling. Vid bedömning av behovet med dator med internetuppkoppling ska särskild hänsyn tas till behoven hos barn och unga som går i skolan. En utredning ska göras av när behovet har uppstått och om behovet hade kunnat tillgodoses vid tidpunkten när det upp-kom och om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Prisnivån hos ett möbel-varuhus i Stockholm har använts som riktmärke vid fastställande av procent-satserna nedan. Utbudet av andrahandsaffärer kan rekommenderas som ett alternativ.

Grundutrustning

Bistånd till grundutrustning ska bedömas mer restriktivt och beviljas endast om det finns särskilda skäl eller om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt. För att kunna bedöma behovet ska hembesök göras. Följande ska övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?

- Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand.
- När det gäller barnfamiljer ska det beaktas om särskilt behov finns hos barnen
- Vilken hjälp kan den sökande få av nätverket?

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning.

Flyktingar eller utländska medborgare som fått uppehållstillstånd på grund av anknytning till flykting, ska hänvisas att ansöka om hemutrustningslån hos CSN.

Barnfamiljer kan beviljas bistånd till TV. Även ensamstående med långvarigt biståndsbehov kan av sociala skäl beviljas bistånd till TV. För barnfamiljer med längre behov av bistånd beviljas bistånd till dammsugare.

Begränsad grundutrustning

Begränsad hemutrustning beviljas vid behov personer som har tillfälligt behov av bistånd men inte kan vänta med inköp tills de har egen inkomst. Biståndet syftar till att den sökande ska kunna ta en lägenhet i besittning och innefattar möbler i kök och sovrum samt husgeråd.

Begränsad hemutrustning består av säng, lampor, köksbord och köksstolar. Beviljas för en vuxen med 10 % av basbeloppet, för två vuxna med 15 % av basbeloppet och med 3 % av basbeloppet per barn.

Husgeråd består av köksredskap, städartiklar, sängutrustning, handdukar etc. Beviljas för en vuxen med 8 % av basbeloppet och för varje ytterligare person i hushållet med 4 % av basbeloppet.

Hel grundutrustning

Avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Beviljas endast till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning till exempel personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre med låg eller ingen pension.

Hel grundutrustning består av möbler till kök, sovrum och vardagsrum. Dessutom av lampor, husgeråd, sängutrustning, handdukar och mattor samt städartiklar och dammsugare och TV. Beviljas för en vuxen med 25 % av basbeloppet, för två vuxna med 35 % av basbeloppet och för varje ytterligare person i hushållet med 10 % av basbeloppet.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till dator om det finns specifika och sociala skäl. Utgångspunkten är vad en låginkomsttagare har råd med och vilka möjligheter personen har att själv spara och planera för inköp av dator.

Bistånd till bredband/internetuppkoppling beviljas till faktisk skälig kostnad. Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad ska vara vad en låginkomsttagare normalt har möjlighet att kosta på sig. Övriga biståndssökande kan i särskilda fall beviljas efter individuell prövning.

9.6.4.1 Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag kan beviljas den som har löpande försörjningsstöd om den sökande inom tre månader kommer att få en ny bostad. Beslutet ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman.

Bedömningen ska även grunda sig på bohagets skick och storlek samt om kostnaderna för magasineringen överstiger kostnaden för nyanskaffning av bohag.

9.6.4.2 Reparationskostnader

Avser kostnader för reparation p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet. Bistånd ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska finnas medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

9.6.5 Flyttkostnader

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till flyttkostnader, om flyttningen är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå.

Ekonomiskt bistånd till flyttkostnader bör i regel bland annat omfatta

- hyra av bil, inklusive försäkring och
- bensin

Om den enskilde på grund av sjukdom, ålder eller andra skäl inte klarar av att flytta på egen hand ska den enskilde i första hand söka hjälp hos släkt och vänner. Om det inte finns någon som kan hjälpa den enskilde kan bistånd utgå till flyttkostnader av en flyttfirma.

Vid flytt till annan ort av arbetsmarknadsskäl ska även utredas om behovet kan tillgodoses genom bidrag från Arbetsförmedlingen.

I samband med att bistånd till flyttkostnad beviljas ska den sökande styrka att den gamla bostaden har sagts upp.

9.6.6 Spädbarnsutrustning

Den som har försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose behovet, exempelvis genom arv från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga.

Bistånd till hel spädbarnsutrustning beviljas med maximalt 11 % av basbeloppet och innefattar en grunduppsättning kläder, säng med sängutrustning och begagnad barnvagn. Kostnaden för barnvagn beräknas utgöra ungefär halva beloppet och kostnad för säng med utrustning cirka en fjärdedel.

Observera att bistånd till inköp av enstaka babyartiklar, typ barnmatsstol, inte skall utgå, då sådant skall inrymmas i försörjningsstödet. Bistånd till begagnad

sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn.

9.7 Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till kostnader för till exempel

- barnomsorg i väntan på nedsättning av avgiften,
- omsorg om personer med funktionsnedsättning i väntan på nedsättning av avgiften,
- äldreomsorg i väntan på nedsättning av avgiften,
- rättshjälpsavgift,
- identitetshandling för den som saknar sådan och
- bostadsförmedling för den som saknar eller behöver byta bostad.

9.7.1 Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg (årskurs 1–3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4–6) beviljas sökande som uppbär försörjningsstöd eller har inkomster i nivå med försörjningsstödet i avvaktan på nedsättning av avgiften. Den sökande ska ansöka om reducerad avgift.

9.7.2 Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till kostnaden för hemtjänstavgift. Den enskilde ska alltid ha ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, så kallat förbehållsbelopp.

Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. Görs beräkning för bedömning av bistånd till annan utgift som ingår i begreppet skälig levnadsnivå utgör hemtjänstavgiften en godkänd kostnad i den ekonomiska beräkningen.

9.7.3 Advokatkostnader

I första hand ska den sökande utnyttja det rättskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättskydd gäller till exempel för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning.

I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är begränsad.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självriskan vid rättskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden. Om den sökande saknar hemförsäkring ska underlag styrka att rättshjälp har beviljats.

9.7.4 Kostnader för identitetshandlingar och stämpelavgifter

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan göras i enskilda fall för kostnad till tingsrätten om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs.

Om den enskilde inte har någon identitetshandling kan kostnad för en ny identitetshandling beviljas.

Kostnader för identitetskort kan beviljas om polisanmälan av stulet identitetskort är gjord. Vid upprepade ansökningar bedöms behovet mer restriktivt.

Kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap beviljas inte. Kostnader för pass beviljas som huvudregel inte.

9.8 Rekreation

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäligena kostnader för rekreation, om det finns särskilda skäl. Om det finns barn i hushållet ska nämnden göra en särskild bedömning av barnets behov.

Ekonomiskt bistånd till rekreation bör räcka till exempel till en tåg- eller bussresa och logi. När det gäller barn bör biståndet räcka till kostnaden för till exempel en koloni- eller lägervistelse. Vid koloni- eller lägervistelse för barn ska försörjningsstödet reduceras med matpeng för motsvarande antal dagar.

Rekreativresa kan beviljas för sökande med särskilda behov som har haft försörjningsstöd minst 1 år och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning ska även göras huruvida behovet av rekreation kan tillgodoses genom lek och fritidsposten i riksnormen. Nivån på det beviljade biståndet ska prövas utifrån vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd med.

Barnfamiljer som har rätt till försörjningsstöd kan beviljas ekonomiskt bistånd till en sommaraktivitet. Aktiviteten ska motsvara vad en låginkomsttagare i kommunen anser sig ha råd med. Aktiviteten ska styrkas med underlag och kvitton. Som riktvärde kan en månads fritidspost för vuxen användas per barn.

Barnfamiljer som har rätt till försörjningsstöd kan beviljas ekonomiskt bistånd till julpeng. Som riktvärde kan en månads fritidspost för vuxen användas per barn.

9.9 Begravning

Begravningskostnader täcks i första hand av tillgångarna i dödsboet. Om dödsboet saknar tillgångar helt eller delvis, bör Socialnämnden ge ekonomiskt bistånd som möjliggör en värdig begravning. Hänsyn bör tas till allmänt vedertagna begravningstraditioner och i förekommande fall olika religiösa och etniska gruppers speciella önskemål om hur en begravning ska ordnas. Då begravningen ska ske utomlands, bör nämnden ge ekonomiskt bistånd som motsvarar kostnaden för begravning i Sverige.

Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader ska i regel inte vara högre än ett halvt basbelopp.

I en förälders försörjningsskyldighet ligger även ett ansvar att efter förmåga stå för kostnaderna för ett barns begravning.

En dödsboanmälan eller bouppteckning ska finnas som underlag för beslut om begravningskostnad. Dödsboanmälan görs av administrativ assistent.

Den sökandes anhöriga bör komma in med ett kostnadsförslag. Det är också det som ligger till grund för bedömning. Ärendet öppnas på den avlidne. För begravning beviljas maximalt 50 procent av gällande prisbasbelopp för skäliga faktiska kostnader som ska styrkas. Om begravningen kostar mer än så får beställare av begravningen, oftast anhöriga, stå för den kostnaden.

Bistånd beviljas inte för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, det vill säga förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin. Kostnad för balsamering godtas inte.

9.9.1 Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, har stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

9.10 Skulder

Socialnämnden kan ge ekonomiskt bistånd till betalning av skulder om det är enda möjligheten för den enskilde att uppnå en skälig levnadsnivå. Nämnden kan ge bistånd till skulder efter en individuell prövning och när det enligt nämndens bedömning skulle få allvarliga sociala konsekvenser för den enskilde om skulden inte betalas. Det kan till exempel gälla skulder för boendekostnader eller hushållsel.

Socialnämnden kan ge ekonomiskt bistånd även till en skuld som uppstått under sådan tid då den enskilde inte har haft bistånd till kostnaden, men hade fått bistånd om han eller hon hade ansökt om detta.

Skulder, förutom hyres- och elskulder, tas inte hänsyn till vid ekonomiskt bistånd. Det är den sökande som gör en avbetalningsplan. Socialsekreteraren ska vägleda med budget- och skuldrådgivning för att den sökande ska bli självförsörjande. Om den sökande har en komplicerad situation finns i kommunen en budget- och skuldrådgivning som även hanterar skuldsanering.

9.10.1 Bistånd till hyresskuld

När det gäller sökande som haft inkomster under norm och inte haft möjligheter att betala hyran, men som vid en ansökan varit berättigad till hela eller del av hyra, ska bifall till hel hyresskuld eller del av hyresskuld ges.

När det gäller sökande som haft inkomst upp till eller över biståndsnorm eller fått komplettering inklusive hyreskostnaden och alltså haft en skälig levnadsnivå men trots detta underlåtit att betala hyra kan bistånd ges i annan form än betalning av hyresskuld. I första hand bör avbetalningsplan med hyresvärden kunna upprättas. Ett instrument i arbetet kan här vara hushållsekonomisk rådgivning. Möjligheten att genom banklån betala sin hyresskuld skall också uppmärksammas, liksom privatlån eller lån exempelvis från arbetsgivare.

I vissa fall kan den sökande med sin inkomst betala in hela skulden eller del därav till dess skulden är betald och mot uppvisande av inbetalningskvitto kan utbetalas matpengar. Vid upprepade hyresskulder bör en restriktivare bedömning tillämpas.

I vissa fall där särskilda sociala skäl föreligger för att bo kvar i bostaden, till exempel för att barn inte ska behöva byta dagis eller skola, och/eller vid upprepade hyresskulder kan efter individuell prövning avbetalning av hyresskuld godkännas som utgift i den månatliga beräkningen för att undvika vräkning. Om detta inte är möjligt kan ekonomiskt bistånd beviljas efter individuell prövning och här kan det bli aktuellt med återbetalningspliktigt bistånd som beviljas enligt 4 kap 2 § SoL.

För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. I samband med reglering av en hyresskuld i en barnfamilj ska en arbetsplan för hur uppföljningen ska genomföras upprättas tillsammans med den sökande.

Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskuldena kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

9.10.2 Elskulder

Kostnader för hushållsel och uppvärmningskostnad ingår i försörjningsstödet. Vid ansökan om bistånd avseende obetalda elräkningar måste först konstateras om bistånd redan utgått till avgiften via tidigare beviljat försörjningsstöd. Är så fallet skall inte bistånd beviljas till skulden.

Undantag kan göras för bistånd till skuld för hushållsel i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnets situation uppmärksammas särskilt.

10 Behovet kan tillgodoses på annat sätt enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

10.1 Genom arbete

Om den enskilde är arbetslös, ska Socialnämnden i regel kunna kräva att han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och är villig att ta erbjudet lämpligt arbete. I detta krav ska också ingå att den enskilde deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, till exempel arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder. Även grundutbildning i svenska och så kallad arbetsökarverksamheter bör räknas hit.

10.2 Genom egna tillgångar

10.2.1 Faktiska tillgångar

När socialnämnden gör en bedömning av om den enskilde kan tillgodose sitt behov genom egna tillgångar, ska nämnden endast beakta sådana tillgångar som den enskilde faktiskt kan förfoga över eller få tillgång till.

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Eventuella tillgångar kan framgå av inkomstdeklaration eller hemförsäkringsbrev.

Eventuella olika tillgångar och värdet av dessa framgår inte längre av specifikationen till inkomstdeklarationen. Det framgår dock om det finns inkomster av kapital vilket indikerar att det finns bankmedel, aktier eller fonder. Eventuella ränteutgifter kan indikera innehav av bostadsrätt. Fastighetsinnehav framgår om den sökande var ägare till fastigheten den 1 januari inkomståret. Specifikationen till inkomstdeklarationen ska uppvisas vid nybesök och där-efter årligen. Saknas denna finns uppgifterna hos Skatteverket. För att kontrollera om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier eller dylikt ska den sökande visa aktuella kontoutdrag från bank eller utdrag från värdepapperscentralen.

10.2.1.1 Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det i många fall är, ska den enskilde ges bistånd.

Om barn har inkomster i form av exempelvis barnpension eller inkomst av kapital, som ränta och avkastning, ska de räknas som inkomst för familjen.

10.2.1.2 Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst tre månader. Undantag kan även göras om den sökande saknar egen bostad eller behöver ha ett visst bosparande för att kunna bo kvar i sin lägenhet. I dessa fall

godtas inestående kapital i SKB:s bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid.

10.2.1.3 Bil

Bil ska i första hand avyttras om inte särskilda skäl föreligger. Om innehav av bil godtagits ska bistånd till kostnader för bilen inte beviljas. Milersättning som utbetalas på lön räknas inte som inkomst då den ska täcka de faktiska driftskostnaderna för bilen.

10.2.1.4 Sparat försörjningsstöd

Den som regelbundet får ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen för sin försörjning har rätt att i viss utsträckning spara av det utbetalade biståndet för att kunna ha råd med oförutsedda utgifter, så länge det inte bedöms som anmärkningsvärt högt. Detta förutsätter att det inte är uppenbart att den enskilde inte har för avsikt att använda pengarna till sin livsföring. Med hänvisning till Kammarrättsdom Målnr/Dnr: 2014 – 6614 godkänner Socialnämnden beloppsgränsen 10 000 kronor under ett år.

10.2.2 Tillgångar som inte bör påverka rätten till ekonomiskt bistånd

Tillgångar som inte ska påverka rätten till ekonomiskt bistånd är till exempel

- pensionsförsäkringar som inte kan återköpas,
- bankmedel som inte går att ta ut på grund av villkor i ett gåvobrev eller testamente eller
- fast egendom som inte kan överlåtas på grund av en bestämmelse i ett gåvobrev eller testamente.

10.2.3 Lätt realiserbara tillgångar

När socialnämnden gör en bedömning av om den enskilde har rätt till ekonomiskt bistånd, ska nämnden beakta kontanter, bankkonton och andra tillgångar som denne förfogar över och som lätt kan realiseras, till exempel aktier och obligationer. Detta ska inte gälla hushållsmedlemmars eventuella bosparande upp till den nivå som behövs för att behålla platsen i bosparkön.

Socialnämnden ska bedöma från fall till fall om även andra lätt realiserbara tillgångar, till exempel bilar, ska påverka rätten till ekonomiskt bistånd.

Innehav av bil bör inte vara ett hinder, om den enskilde måste ha bil

- i sitt arbete,
- för att kunna ta sig till och från sin dagliga sysselsättning, till exempel därför att allmänna kommunikationsmedel inte har rimlig turtäthet eller finns inom rimligt avstånd från bostaden,
- för att skjutsa barnet eller barnen till förskoleverksamhet,
- av medicinska eller sociala skäl, till exempel för att ett barn ska kunna umgås med sin förälder eller

– för att han eller hon riskerar att bli utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående.

Socialnämnden ska i vissa fall kunna aktualisera byte till en billigare bil, om bilens värde är högre än ett halvt basbelopp. Om den enskilde på grund av funktionsnedsättning har en specialanpassad bil, ska denna, oavsett värde, inte räknas som en tillgång.

10.2.3.3 Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper.

Undantag ska göras för kompletterande försörjningsstöd till personer med varaktigt nedsatt arbetsförmåga med sjukersättning, s.k. förtidspensionärer, om de är berättigade för lång tid framåt till exempel på grund av hög hyra och inte bedöms kunna flytta. Dessa kan inte förbättra sin ekonomi och på sikt bygga upp en egen reserv för oförutsedda utgifter på samma sätt som personer utan bestående funktionshinder. Vid ansökan om försörjningsstöd får personer med varaktigt nedsatt arbetsförmåga med sjukersättning, så kallade förtidspensionärer, ha en kapitaltillgång som uppgår till högst halva basbeloppet för ensamstående och hela basbeloppet för makar eller sammanboende. Om ansökan gäller bistånd till livsföringen i övrigt ska eget sparkapital alltid tas i anspråk innan bistånd beviljas.

10.2.4 Bostad som har ett ekonomiskt värde

En villa eller en bostadsrätt bör endast betraktas som realiserbar tillgång, om en försäljning bedöms kunna ge ett intäktsöverskott som motiverar åtgärden och det finns möjlighet att ordna annat boende. Även om ett överskott talar för en försäljning kan en sådan vara olämplig av andra skäl. Om försäljningen blir aktuell, bör den enskilde få skälig tid på sig att sälja villan eller bostadsrätten. Skäligt rådrum är 4 månader med möjlighet till förlängning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning.

10.2.5 Genom socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar

Om den enskilde genom socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar helt eller delvis kan tillgodose sitt behov, ska socialnämnden hänvisa honom eller henne till att ansöka om dessa. Sådana förmåner och ersättningar kan vara till exempel bostadsbidrag, underhållsstöd, sjukpenning, föräldrapenning, äldreförsörjningsstöd, aktivitetsstöd och sjuk- eller aktivitetsersättning. Ovanstående bör dock inte tillämpas undantagslöst. Exempelvis bör

– den enskilde inte vara tvungen att utnyttja ersättningsdagar med föräldrapenning före barnets födelse,

– båda föräldrarna, inte bara den som är arbetslös eller den som har lägre lön, kunna använda sig av sin möjlighet (halva tiden vardera med föräldrapenning) att vara hemma med barnet eller

– den som fyllt 61 år inte vara tvungen att utnyttja möjligheten att göra förtida uttag på sin ålderspension före 65 års ålder.

10.2.6 Genom andra personers inkomster och tillgångar

10.2.6.1 Makar, registrerade partner och sambor

Makars inkomster ska räknas som gemensamma vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Detsamma ska gälla för registrerade partners inkomster. Detta gäller för dem som lever i sådana samboförhållanden som avses i sambolagen (2003:376). För sambor ska socialnämnden räkna med båda parter sam-manlagda inkomster och tillgångar från sammanflyttningsdagen.

Nämnden bör kunna göra undantag från principen om gemensamma tillgångar om den ena parten är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av den andra parten.

Om den ena parten studerar och studierna är en förutsättning för den framtida försörjningen, bör socialnämnden inte ställa som villkor för ekonomiskt bistånd att han eller hon avbryter studierna för att stå till arbetsmarknadens förfogande. Om den studerande däremot har faktiska möjligheter att utan studierna få arbete som medför stadigvarande försörjning, kan det vara rimligt att han eller hon söker arbete för att kunna bidra till familjens försörjning. Den studerande bör dock få fullfölja påbörjad termin eller kurs. Den part som studerar ska ha studiemedel från CSN.

10.2.6.2 Bistånd till barn och skolungdomar

Om föräldrarna till ett barn eller till en skolungdom, som har fyllt 18 men inte 21 år, inte fullgör sin underhållsskyldighet och om socialnämnden inte kan förmå dem till det, bör nämnden överväga att ge ekonomiskt bistånd direkt till barnet eller skolungdomen utifrån ålder och mognad.

Om ett barn eller en skolungdom, som har fyllt 18 men inte 21 år, på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd bör nämnden vid behovsbedömningen överväga att bortse från föräldrarnas underhållsskyldighet i de fall

– barnet eller skolungdomen är utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller

– barnet eller skolungdomen har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna.

Att utan medgivande från vårdnadshavaren bistå barnet ekonomiskt bör dock vara en åtgärd som endast bör användas i undantagsfall.

10.2.6.3 Barns och skolungdomars tillgångar och inkomster av kapital

Socialnämnden ska kunna räkna av ett barns eller en skolungdoms tillgångar eller inkomster av kapital mot barnets del i familjens kostnader inklusive boendekostnaden. Barn ska dock kunna ha sparade medel upp till 15 procent av basbeloppet utan att det vid ansökningstillfället påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet.

Om ett barn har tillgångar som föräldrarna inte kan förfoga över, ska det inte påverka föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Detta gäller till exempel bankmedel som står under överförmyndarens kontroll, om överförmyndaren inte ger sitt samtycke till uttag.

Syftet med att barn och ungdomar kan ha sparade pengar är att detta ska kunna användas för större kostnader för barnets räkning som exempelvis cykel, idrottsutrustning eller lägerverksamhet.

Barns tillgångar i form av kapital, fastighet eller dylikt ska inte räknas om de står under överförmyndarens kontroll, om inte överförmyndaren ger sitt samtycke till uttag. Uttag ska i så fall göras för barnets försörjning enligt norm. Hyresdel ska inte räknas.

10.2.7 Genom studiestödsformer

Vuxna studerande ska i regel ha sin försörjning genom studiestödsformerna. En vuxen studerande ska dock kunna ges ekonomiskt bistånd till exempel

- om han eller hon aktivt har sökt sommarjobb men inte fått något,
- om han eller hon har fått ett sommarjobb men får vänta på första löneutbetalningen,
- i akuta nödsituationer även under pågående termin eller
- om han eller hon deltar i grundläggande svenskundervisning för invandrare och behovet inte kan tillgodoses genom deltidsarbete. I regel bör inte krav ställas på heltidsarbete samtidigt med studierna.

Socialnämnden bör inte ställa krav på att studiestödet ska räcka under en längre tidsperiod än den som angivits av den utbetalande myndigheten.

Socialnämnden bör inte kräva att den som står till arbetsmarknadens förfogande ska börja studera eller återuppta sina studier och ta lån för att själv klara sin försörjning eller livsföring i övrigt.

11 Hushållets inkomster enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

11.1 Faktiska inkomster

Socialnämnden ska vid bedömningen av behovet av ekonomiskt bistånd räkna med hushållets samtliga faktiska inkomster.

11.1.1 Inkomstberäkning

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp för hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor och avgift för A-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan till exempel vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halvt barnbidrag och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns normberäkning.

Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle ha beaktats vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om annars en akut nödsituation skulle uppstå.

Inkomster som den enskilde inte kan förfoga över ska inte tas med. Sådana inkomster är till exempel

- överskjutande skatt som tagits i anspråk av kronofogdemyndigheten,
- pension som skulle ha betalats ut om förtida uttag inte hade gjorts eller
- barns inkomster från tillgångar som står under överförmyndarens kontroll när överförmyndaren inte ger sitt samtycke till uttag.

Vissa faktiska inkomster bör socialnämnden dock i regel inte räkna med. Sådana inkomster är till exempel

- ersättning för merkostnader till följd av funktionsnedsättning,
- ersättning för omkostnader i samband med ett åtagande, till exempel familjehemsersättningens omkostnadsdel,

- försäkringsersättningar eller skadestånd som den enskilde får för att kompensera ekonomiska förluster och som inte utgör ersättning för inkomstförlust,
- stipendier och fondmedel som är avsedda för ett visst ändamål, till exempel en resa eller
- extra tillägg till studiestöd.
- CSN-lån taget för körkort. CSN beviljar stöd för detta med totalt 15 000 kr vilket utbetalas 3 x 5 000 kronor.

11.1.1.1 Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet

- Lön eller sjuklön från arbete
- Arbetslöshetsersättning
- Aktivitetsstöd
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Pension, livränta
- Äldreförsörjningsstöd
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Extra försäkringsförmåner till exempel AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggs pension/övriga avtalspensioner).
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- Familjebidrag till rekryter
- Vårdbidrag, skattepliktig del (eventuell resterande del utgör merkostnader för barnets funktionsnedsättning)
- Skatteåterbäring
- Räntor och utdelningar
- Permissionskonto från kriminalvården (aktuellt vid frigivning)
- Avgångsvederlag
- Försäkringsersättning eller skadestånd som inte avser ersättning för sak eller behandling
- Efterlevandeskydd som avser barn och vuxna
- Hyresdel från inneboende
- Jämställdhetsbonus
- Etableringsersättning inkl. bostadsersättning
- Habiliteringsersättning (flit-peng)
- Arv

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma.

11.1.1.2 Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet

Familjehemsersättning: Hela arvodesdelen räknas. För familjehem som blivit särskilt förordnad vårdnadshavare enligt avtal gäller samma beräkningsätt som för familjehem.

Stipendier som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet får göras från fall till fall.

11.1.1.3 Barns och skolungdomars inkomster av arbete

Om socialnämnden räknar av barns och skolungdomars inkomster av arbete över ett prisbasbelopp per kalenderår, bör avräkningen ske mot barnets eller skolungdomens del i familjens kostnader, barnets riksnorm, inklusive boendekostnaden.

Till skolungdomar räknas ungdomar under 21 år som studerar i grundskolan, gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning.

12 Olika grupperns rätt till försörjningsstöd

12.1 Sammanfattning om socialtjänstens möjligheter att ställa krav för förändring

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår prövning av om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Av förarbetena till lagen framgår att den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till sin försörjning. Detta innebär bland annat att socialtjänsten kan kräva att arbetslösa som söker ekonomiskt bistånd aktivt söker arbete och deltar i insatser som bedöms främja möjligheterna att få arbete.

Socialtjänsten kan även som en del i utredningen kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsträning.

Kraven på en arbetslös biståndssökande person kan ingå som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap 1 § SoL eller jämlikt 4 kap 4 och 5 §§ SoL. Det är viktigt att det i utredning och beslut klagörs vilka lagrum som tillämpas.

12.1.1 4 kap 1 § SoL

Socialtjänsten kan som huvudregel kräva att en arbetslös person står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och att denne tar anvisat arbete. Den biståndssökande måste söka och ta varje lämpligt arbete. Ett arbete är lämpligt om:

- skälig hänsyn tagits till den sökandes förutsättningar för arbetet och andra personliga förhållanden.
- anställningsförmånerna är enligt kollektivavtal eller om sådant inte finns, i vart fall är skälig i förhållande till de förmåner arbetstagare med likvärdiga uppgifter får vid jämförbara företag och föreskrifter om förebyggande av ohälsa och olycksfall följs.
- arbetet inte hänför sig till arbetsplats där det råder arbetskonflikt till följd av stridsåtgärder.

På den som arbetar deltid kan krav ställas på heltidsarbete, om det är möjligt att få. I kravet på den enskilde ingår också att denne deltar i insatser, exempelvis arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder för att höja sin kompetens och förbättra sina möjligheter att få ett arbete. Även grundutbildning i svenska och arbetssökarverksamheter räknas hit.

Socialtjänsten kan kräva motprestation i form av oavlönad heltidssysselsättning som är att betrakta som arbete, arbetsmarknadspolitisk åtgärd, praktik eller kompetenshöjande åtgärd. Socialtjänsten kan ställa krav på deltagande i praktiskt arbete när det ingår som en tidsbegränsad del i en utredning och är motiverat utifrån den enskildes situation. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga.

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem eller svår psykisk ohälsa.

När det gäller personer som helt eller i stor utsträckning vägrar medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en arbetsplan så kan detta utgöra grund för att reducera biståndet.

Den enskilde ska ges en noggrann information om kravens innebörd och vad som blir konsekvensen om kraven inte följs i arbetsplanen.

För all arbetsträning och praktik som sker med stöd av 4 kap 1 och 4 § § SoL ska samverkan ske med arbetsförmedlingen, så att denna kompetens tas tillvara i bedömning om vad som är lämplig utformning.

12.1.2 4 kap 4 § SoL

I 4 kap 4 § socialtjänstlagen finns utvidgade möjligheter att ställa vissa krav på kompetenshöjande åtgärder. Bestämmelsen gäller endast de som är mer långvarigt arbetslösa och som inte kan få lämplig arbetsmarknadsåtgärd och som inte heller bedöms kunna få någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd inom rimlig tid. Långvarig arbetslöshet kan leda till sådana problem att det utifrån individuella omständigheter bedöms innebära särskilda skäl för insatser.

Syftet med praktik eller andra kompetenshöjande åtgärder ska vara att förhindra passivisering i ett långvarigt biståndsberoende. Deltagandet ska vara ett led i en medveten strategi att närma sig arbetsmarknaden och krav på en viss aktivitet ska föregås av en individuell bedömning av den enskildes behov och förmåga. Insatsen ska vara tidsbegränsad och ska dokumenteras i en arbetsplan.

12.2 Handläggning av bistånd till arbetslösa

Om den arbetslöse har blivit arbetslös på grund av att denne har sagt upp sig själv är huvudprincipen att försörjningsstöd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som det medför att säga upp sig på egen begäran. Om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande åberopar att denne har haft synnerliga skäl för att säga upp sig ska denne alltid uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet.

För personer som har sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, dvs. om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av sådan ersättning.

12.2.1 Att stå till arbetsmarknadens förfogande

Den som är arbetslös och bedöms som arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande och söka arbete aktivt. I första hand är det arbetsförmedlingens ansvar att se till att en enskilde får ett arbete. Detta innebär att vara anmäld på arbetsförmedlingen och söka arbete inom pendlingsavstånd i hela Mälardalen.

Krav ska ställas på att den arbetslöse som saknar försörjning ska söka vilket arbete som helst som han eller hon anses kunna klara av. Det kan även gälla tillfälliga och mindre kvalificerade arbeten som den sökande omgående ska kunna ta.

Med utgångspunkt i barnets bästa och utifrån kunskapen om att barn med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i bidragstagande familjer, kan det vara motiverat att även barnfamiljer flyttar för att föräldrarna ska kunna långsiktigt försörja sig genom arbete. Arbetets varaktighet och omfattning måste då övervägas, liksom konsekvenserna av en flytt för eventuella övriga familjemedlemmar.

Den som är arbetslös och söker försörjningsstöd ska erbjudas stöd i sitt arbetssökande genom strukturerade insatser från socialtjänsten för att öka anställningsbarheten. Samarbetet mellan socialtjänsten och arbetsförmedlingen är viktigt och den handlingsplan som arbetsförmedlingen upprättar är en bra utgångspunkt för det förändringsarbete som ska göras.

Krav ska ställas på att den arbetslöse ska delta i arbetssökarverksamhet i enlighet med upprättad arbetsplan. Arbetsplanen ska regelbundet följas upp och eventuella korrigeringar ska göras i samband med utvärderingen. Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven för rätt till försörjningsstöd kan denne många gånger behöva mer stöd eller andra insatser.

Den som uppmanas att delta i arbetssökarverksamhet, praktikplats, arbetsträning eller sysselsättning ska delta i detta. Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller genom att vägra delta i exempelvis arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkar detta rätten till försörjningsstöd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl.

Vid frånvaro pga. sjukdom mer än fem dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. Efter 6 tillfällen med korttidsfrånvaro eller efter 4 veckors sjukskrivning ska ett rehabiliteringsarbete påbörjas. På motsvarande sätt ska sjukdom styrkas vid frånvaro för vård av sjukt barn. Skriftlig dokumentation ska alltid uppvisas beträffande besök hos läkare eller myndighet som hindrar deltagande i arbetssökarverksamheten.

Ordinarie förskolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds plats på alternativ förskola.

Beträffande ledighet från arbetssökarverksamhet eller praktik i samband med helgdagar är det de av riksdagen beslutade helgdagarna som gäller.

SFI-studier är en av flera möjliga insatser för att öka den enskildes möjligheter till anställning. Samma krav på motprestationer ska ställas som för arbetslösa i övrigt enligt ovan, och den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

12.2.2 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart barnomsorgsplats erbjuds ska den accepteras.

12.2.3 Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa

Bidragstagare som har ersättning från A-kassa eller Alfakassa riskerar att förlora denna ersättning om de deltar i kommunal aktivering. Det är olika regler som gäller beroende på vilken kassa det gäller. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin kassa, vilket ska styrkas med ett intyg, för att kunna delta i av kommunen anordnad verksamhet. Konsekvensen av att annars ställa krav på att denna grupp ska delta i aktiviteter är att behovet av försörjningsstöd kan öka.

12.2.4 Arbetslösa med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även då det finns problem av något slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är allvarligt missbruk, svår psykisk ohälsa eller dokumenterad arbetsförmåga pga. sjukdom. Personer med denna problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från regionen.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

12.3 Jobbstimulans genom 4 kap. 1 b § SoL

12.3.1 Syfte med jobbstimulansen och målgrupp

Syftet med jobbstimulansen är enligt regeringen att det ska löna sig att ta ett arbete eller att utöka sin arbetstid när man får ekonomiskt bistånd. I regel beaktas all inkomst vid prövningen av ekonomiskt bistånd men jobbstimulansen innebär att Socialnämnden ska göra undantag från denna princip. Jobbstimulansen riktar sig alltså till enskilda som har arbetsförmåga. Den är utformad som en särskild beräkningsregel som innebär att 25 procent av nettoinkomst av anställning under vissa förhållanden inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd. (Prop. 2012/13:94 s. 20).

Jobbstimulansen är personlig och gäller inte hushållet som helhet. Om hushållet är berättigat till ekonomiskt bistånd gäller jobbstimulansen för den eller de personer i hushållet som uppfyller kriterierna för jobbstimulansen. (Prop. 2012/13:94 s. 27).

12.3.2 Beräkning av tid för kvalificering för jobbstimulansen

Jobbstimulansen gäller alla som har fått ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd minst sex månader i följd och som får arbete och arbetsinkomst eller ökar sin arbetsinkomst. Jobbstimulansen gäller alltså även om den enskilde har haft vissa arbetsinkomster under sexmånadersperioden. Det finns inget krav på att den enskilde har fått försörjningsstödet från samma kommun under sexmånadersperioden. (Prop. 2012/13:94 s. 23 och 27).

När en enskild uppger arbetsinkomster behöver Socialnämnden kontrollera om den enskilde är berättigad till jobbstimulansen. Det innebär kontroll av om den enskilde fram till den tidpunkten har fått försörjningsstöd sex månader i följd i den egna kommunen och/eller i en tidigare kommun. Den enskilde ska samtycka till att kontroll görs i en annan kommun (12 kap. 2 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL). Om den enskilde inte samtycker till kontrollen får nämnden besluta på de uppgifter som finns. (Justitieombudsmannens, JO, beslut den 2 maj 2013, dnr 4815–2012).

Under kvalificeringsperioden för jobbstimulans ska den enskilde ha fått försörjningsstöd sex månader i följd. Det betyder att den enskilde ska ha fått försörjningsstöd under en sammanhängande tid om sex månader (prop. 2012/13:94 s. 39).

Socialstyrelsen anser att ordalydelsen leder till slutsatsen att ett avslag för en månad avbryter kvalificeringsperioden och en ny kvalificeringsperiod på sex månader ska påbörjas. Om avslaget överklagas och domstolen bedömer att den enskilde hade rätt till bistånd kan socialnämnden behöva justera beräkningarna.

12.3.3 Beräkning av tid med jobbstimulans

Jobbstimulansen i form av den särskilda beräkningsregeln gäller i 24 månader. Tiden ska vara sammanhängande. Även om den enskilde är självförsörjande under någon del av tvåårsperioden löper tiden för jobbstimulansen på under den påbörjade tvåårsperioden. (Prop. 2012/13:94 s. 24).

Om den enskilde flyttar till en ny kommun under pågående period med jobbstimulans omfattas han eller hon fortfarande av den särskilda beräkningsregeln (prop. 2012/13:94 s. 27). Socialnämnden i den nya kommunen behöver då utreda hur mycket som återstår av den tvåårsperiod som jobbstimulansen ska gälla. Som ovan nämnts behöver nämnden den enskildes samtycke till att kontrollera en sådan uppgift med den tidigare kommunen.

12.3.4 Jobbstimulansen kan gälla i flera omgångar

Det finns ingen gräns i socialtjänstlagen för hur många gånger en biståndssökande kan få jobbstimulansen. Om den enskilde efter tvåårsperioden åter får försörjningsstöd sex månader i följd gäller jobbstimulansen och den särskilda beräkningsregeln därefter på nytt. (Prop. 2012/13:94 s. 24).

12.3.5 Beräkning av inkomster

Den särskilda beräkningsregeln innebär att under perioden av jobbstimulans ska 25 procent av den enskildes nettoinkomst av arbete inte beaktas vid

bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Det gäller både då den enskilde får arbete och då arbetsinkomsten ökar.

Jobbstimulansen ska dras av innan Socialnämnden gör normberäkning för hushållet (prop. 2012/13:94 s. 20 och 26). Eftersom jobbstimulansen enbart är en beräkningsregel för inkomster saknar det betydelse vad den enskilde ansöker om. Det saknar även betydelse om den enskildes nettoinkomst innan jobbstimulansen har dragits av är högre än behovet av ekonomiskt bistånd vid ansökningstillfället.

Den särskilda beräkningsregeln gäller för inkomst av anställning. Regeln gäller inte för inkomster som träder i stället för eller grundas på inkomst av anställning, till exempel aktivitetsstöd, aktivitetsersättning, sjukpenning, sjukersättning, föräldrapenning, pension eller livränta. Även till exempel inkomst av kapital eller näringsverksamhet (eget företag) eller skadestånd är undantagna. Den särskilda beräkningsregeln gäller inte heller barns och skolungdomars arbetsinkomster. (Prop. 2012/13:94 s. 26).

12.3.6 Beräkning när den enskilde har oregelbundna inkomster

I regel beräknas försörjningsstödet och betalas ut på månadsbasis. Om det i ett enskilt fall inte fungerar på det sättet, är det viktigt att socialnämndens beräkningar tar hänsyn till detta så att den enskilde får rätt jobbstimulans.

12.3.7 Beräkning om den enskilde sparar av inkomsterna

Jobbstimulansen innebär att det skapas ett utrymme för den enskilde att öka sin konsumtion eller att spara en del av sin inkomst. Om den enskilde väljer att spara inkomsten ska det inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd under den tvåårsperiod som den särskilda beräkningsregeln gäller. (Prop. 2012/13:94 s. 27).

Om den enskilde efter tvåårsperioden åter behöver ekonomiskt bistånd ska behovet bedömas på vanligt sätt, dvs. utan hänsyn till den särskilda beräkningsregeln. Det innebär att socialnämnden i varje enskilt fall får bedöma om sparandet ska påverka rätten till bistånd eller inte. (Prop. 2012/13:94 s. 27).

12.3.8 Beräkning när det finns mer än en vuxen i hushållet

Som tidigare nämnts är jobbstimulansen personlig. Den särskilda beräkningsregeln gäller för den eller dem i hushållet som uppfyller kravet på att ha fått försörjningsstöd sex månader i följd. Om det finns mer än en vuxen person i hushållet behöver socialnämnden därför bedöma om personerna var för sig uppfyller villkoret för jobbstimulansen. Det kan till exempel vara olika om personerna nyligen har flyttat ihop och fått ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd under olika lång tid (prop. 2012/13:94 s. 27). Det kan även vara att de innan sammanflyttningen fått försörjningsstöd i olika kommuner eller att den ene inte tidigare fått försörjningsstöd.

12.4 Sjukskrivna

För att arbetsförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett relevant läkarintyg som styrker oförmåga att arbeta eller delta i arbetsökaraktiviteter, helt eller delvis. Det är inte diagnosen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Arbetslösa som är sjuka ska om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt erbjudas rehabiliterande insatser inom vården.

Insatser ska erbjudas i form av samverkan med sjukvårdpersonal och försäkringskassa. Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om sjukersättning.

Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer att personen inte kommer att återfå arbetsförmågan inom överskådlig tid kan ansökan om sjukersättning/aktivitetsersättning göras.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska delta i arbetsökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

12.5 Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn.

Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

12.6 Föräldralediga

Föräldrarna ska ta ut full föräldrapenning (= sju (7) dagar/vecka) tills dess barnomsorgsplats erbjuds. Fyra veckor får sparas fram till det år föräldrapenningen senast får tas ut enligt Försäkringskassans regler. Sparade dagar kan användas bland annat till barnets invänjning i förskoleverksamhet eller skola. Vid parallellt deltagande i arbetsökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna.

Den som har försörjningsstöd i avvaktan av plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats, om avståndet är rimligt, för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg.

12.7 Barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts att delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnaden etc.

12.8 Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem. Vägrar dessa personer helt eller i stor utsträckning att medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en arbetsplan eller att göra en utredning så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet.

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det ställas krav på att personer som visserligen har pågående missbruk, men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsförmögna, deltar i arbetssökarverksamhet som förutsättning för rätt till ekonomiskt bistånd.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Däremot kan deltagandet vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. Kravet på deltagande i en viss praktik eller arbetsträning ska alltid föregås av ett övervägande av om den enskildes medverkan vid en denna arbetsplats är lämplig.

12.9 Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen innan socialtjänsten tar ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom socialkontoret och med landstinget.

Socialtjänsten kan för personer med lindrigare psykiska problem ställa krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling.

12.10 Studerande

12.10.1 Vuxenstuderande upp till gymnasiekompetens

Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till försörjningsstöd. Vuxenutbildning ska finansieras genom det statliga studiemedelssystemet eller med aktivitetsstöd via arbetsförmedlingen. Försörjningsstöd ska som huvudregel inte beviljas som studiefinansiering för reguljär utbildning eftersom detta kan medföra en inlåsnings effekt. Detta genom att utbildningen blir ett mål i sig och den enskilde förlorar fokus på det primära målet självförsörjning genom arbete. Det snabbaste sättet till egen försörjning innebär ibland att individen får välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Försörjningsstöd ska inte beviljas vid annat än korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Om en person i undantagsfall, efter individuell behovsprövning, beviljas ekonomiskt stöd av socialtjänsten för vuxenstudier ska denne ändå alltid söka studiemedlets bidragsdel.

12.10.2 Ensamkommande gymnasiestuderande

För ensamkommande ungdomar med uppehållstillstånd som studerar på gymnasiet med studiebidrag från CSN (1 250 kr/månad) får kommunen ersättning, utan ansökan, från Migrationsverket. Schablonen utgår fram till det första kalenderhalvåret som den studerande fyller 20 år, samma maxtid som studiebidraget.

Från den 1 juli det år ungdomen fyller 20 år ska denne söka studiemedel från CSN för sin försörjning, både bidragsdel och lånedel.

De ensamkommande ungdomarna som bor i stödboende kan söka försörjningsstöd från sin 18-årsdag.

Den ensamkommande ungdomen kan ha en inkomst på upp till ett prisbasbelopp per kalenderår som inte räknas som inkomst vid ansökan. Det är samma regel som gäller för ungdomar där familjen har försörjningsstöd.

Under sommaren kan den ensamkommande ungdomen resa för att exempelvis besöka släktingar någon vecka. Om ungdomen inte bryter någon planering kan försörjningsstöd utgå även under den tid som ungdomen har varit på resa.

12.10.3 Högskolestuderande

De personer som studerar på högskolan och uppbär studiemedel under studietiden är inte berättigade till ekonomiskt bistånd. Om deras behov inte kan tillgodoses via studiemedel så ska de ställa sig till arbetsmarknadens förfogande och vara aktivt arbetssökande. När en högskolestuderande med familj blir i behov av ekonomiskt bistånd ska en särskild prövning göras.

I de fall där det handlar om tillfälligt biståndsbehov eller att en mindre del av studierna återstår, t ex en termin, kan ekonomiskt bistånd utgå. Vid beräkning räknas familjens sammanlagda inkomster inklusive studiemedlet i enlighet med lagstadgat försörjningsansvar. Detta kan användas i undantagsfall efter individuell behovsprövning.

12.10.4 Studerande under studieuppehåll

Socialtjänsten ska begära att studerande som under studieuppehåll behöver försörjningsstöd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. För att ha rätt till försörjningsstöd ska studerande kunna visa att de i god tid sökt sommarjobb då inkomstbortfallet är en förutsebar situation som de kunnat planera inför.

Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna till och med den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till försörjningsstöd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas försörjningsstöd för studieuppehåll då. För övriga studerande kan reducerat försörjningsstöd till matpengar beviljas för studieuppehållet över jul och nyår.

12.10.5 Kurslitteratur

Om ekonomiskt stöd ges av socialtjänsten för studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet. I första hand ska klienten undersöka om kurslitteraturen finns på bibliotek. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

12.11 Personer 65 år och äldre

Personer som är 65 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan på beslut hos Försäkringskassan ska det beviljas som förskott på förmån och framställan om utbetalt försörjningsstöd ska skickas till Försäkringskassan.

Förtida uttag av pension som innebär att den enskildes inkomst hamnar under norm ger inte rätt till ekonomiskt bistånd då valet att gå ner i inkomstnivå är den enskildes val.

12.12 Företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor.

En del enskilda företag representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall ska den sökande avregistrera företaget hos bolagsverket och patent- och registreringsverket, alternativt Skatteverket,

skriva in sig på arbetsförmedlingen och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att bli berättigad till ekonomiskt bistånd. Undantag kan göras om

- Behovet av bistånd är högst tre (3) månader, därefter ger företaget åter inkomster.
- Företagaren har uppburit aktivitetsstöd från arbetsförmedlingen under sex (6) månader och det finns utsikter att företaget ger inkomster inom tre (3) månader.
- Verksamheten i firman ger en viss inkomst och den sökande bedöms inte vara möjlig att placera på lönearbetsmarknaden inom överskådlig tid.

Det är svårt att kontrollera inkomster som en enskild kan ha via sitt företag, därför kontrolleras i första hand om han eller hon har ett företag eller ett funktionärsuppdrag/styrelseuppdrag i ett företag/förening. En person som har funktionärsuppdrag uppbär i regel någon form av ersättning för sitt engagemang i företaget. Kontroll gällande om den enskilde innehar F-skattsedel, är registrerad för moms eller har ett företag bör ske. Kontakta Skatteverket eller bolagsverket om det finns oklarheter gällande företaget.

Sökande med fria yrken såsom exempelvis konstnärer, författare, artister och frilansarbetare har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa och samma krav på motprestationer ska ställas.

12.13 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas.

Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar.

Personer som dömts till fängelsestraff ska själva ta reda på om de har möjlighet att omgående påbörja verkställighet. I så fall ska detta ske och behovet anses då tillgodosett.

I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap. 2 § SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara cirka en månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till

rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till vissa ersättningar från Försäkringskassan vilket bör utredas innan bistånd beviljas.

12.13.1 Hyreskostnad

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt. En sedvanlig ekonomisk prövning ska alltid göras.

Personer som är dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten.

Vid vårdtid på högst 6 månader kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. I fall den sökande hyr andrahandslägenhet eller inneboenderum kan bistånd beviljas om hyresrätten kvarstår efter frigivning.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre. Magasineringskostnad bör beviljas i högst tre månader.

Vid vårdtid som överstiger sex månader ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand eftersom bostad efter frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering. Den sökande bör även uppmanas att undersöka möjligheten att få ett ”tillgodohavande” hos hyresvärden eller bostadsförmedlingen. Under tid då sökande försöker ordna lägenhetsfrågan kan bistånd till hyran beviljas maximalt tre månader.

12.13.2 Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. Fotboja

Fotboja förekommer som påföljd vid korta straff. Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

12.13.3 Samhällstjänst

Samhällstjänst är en dom till skyddstillsyn med föreskrift att utföra oavlönat arbete hos ideella föreningar, organisationer eller kyrkor och är ett alternativ till fängelse. Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid, till exempel

kvällar eller veckoslut, under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömd kan behålla sitt ordinarie arbete eller studier eller vara aktivt arbetssökande. Det faktum att en bidragssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på den sökande att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, och till exempel delta i praktik.

12.14 Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden.

12.14.1 Reskostnader

Bistånd till resor i samband med institutionsvård, till exempel för informationssamtal, in- och utskrivning på institutionen samt möten med socialsekreterare, ska betalas ur socialkontorets konto för vårdkostnader. Observera att vissa resor kan ingå i vårdavgiften, till exempel resor till läkare eller tandläkare.

12.14.2 Fickpengar

Fickpengar utgör försörjningsstöd och kan utgå vid placering beroende på om fickpengar ingår i placeringskostnaden eller inte. Kontroll av vad fickpengen ska täcka för kostnader ska kontrolleras. I *fickpengar* ingår normposterna lek och fritid, hälsa och hygien och dagstidning och telefon. Bistånd till inköp av kläder och skor prövas separat och beviljas med beloppet för motsvarande post i riksnormen.

De inkomster som de enskilde har ska avräknas.

13 Utländska medborgare

En utländsk medborgare, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga, får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa.

Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt genom till exempel en anställning i Sverige, se avsnitt nedan.

Vid ett pågående ärende om ekonomiskt bistånd där hushållet förändras genom att en make/maka/sambo invandrar till Sverige ska uppgifter om uppehållsrätt eller uppehållstillstånd inkomma. Förutsättningarna kan ha förändrats och därför behöver alltid en grundutredning skrivas. I verksamhetssystemet ändras hushållet samt att insatsen avslutas och inleds med det aktuella hushållet.

Det finns idag både permanenta uppehållstillstånd (PUT) och tillfälliga uppehållstillstånd (TUT). De tillfälliga uppehållstillstånden ska vara mellan 13 månader och tre år. När ett tidsbegränsat uppehållstillstånd löper ut ska permanent uppehållstillstånd kunna beviljas, om personen kan försörja sig. En person som inte har fyllt 25 år ska bara beviljas permanent uppehållstillstånd om han eller hon fullföljt gymnasieutbildning eller motsvarande.

13.1 Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresan.

Studenter ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Uppehållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

13.2 Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärs-resande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta

ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem.

Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd. Socialnämnden bör uppmana personen att ta kontakt med migrationsverket för att ansöka om ett uppehållstillstånd.

13.2.1 Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen. Under den tid det tar att verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning har en utlänning rätt att få fortsatt bistånd enligt LMA vilket kan innebära rätt till dagersättning och kostnad för boendet.

Kommunen ansvarar för gruppen ”Övriga som sökt uppehållstillstånd” i Sverige och omfattas av 1 § punkt 3 i lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), d.v.s. ”har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas”. Det är migrationsverket som beslutar om detta, och beslutet ska visas upp av den sökande. Dessa personer beviljas dagersättning enligt LMA och det utbetalas av kommunen. Detta gäller även personer som tidigare haft uppehållstillstånd som upphört att gälla och som sökt nytt uppehållstillstånd. I de senare fallen kan det även bli aktuellt att bevilja hyra e.d.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Dagersättningen ska även täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel.

Om särskilt angelägna behov uppstår kan särskilt bidrag lämnas för kostnader för vinterkläder, glasögon, kosttillskott, handikapputrustning, spädbarnsutrustning och begravningskostnad. Bistånd som kommunen utger enligt LMA ska återsökas från staten.

Undantag från ovanstående ska göras för barn under 18 år som bor hos vårdnadshavare med uppehållstillstånd. Dessa ska ges bistånd enligt socialtjänstlagen.

13.3 Flyktingar som omfattas av etableringsreformen

13.3.1 Om etableringsreformen

Arbetsförmedlingen ansvarar för samordning av insatser för nyanlända flyktingar enligt etableringslagen. En person har rätt till en etableringsperiod på två (2) år, som ska genomföras inom tre (3) år från det att uppehållstillståndet beviljas. Under etableringsperioden kan individen ansöka om etableringsersättning hos Försäkringskassan. Program som vänder sig till nyanlända flyktingar likställs med övriga program som arbetsförmedlingen förmedlar till arbetssökande.

13.3.1.1 Målgrupp

Lagen om etableringsinsatser vänder sig till nyanlända i arbetsför ålder (20–64 år) som har fått uppehållstillstånd som flyktingar eller av flyktingliknande skäl samt kvotflyktingar. Individen ska påbörja etableringen senast ett år från första folkbokföring i Sverige. Personer med nedsatt prestationsförmåga kan ingå i etablering till 25, 50 eller 75 procent.

Anhörig till flykting, som ansöker inom två år från det att den första individen beviljades uppehållstillstånd har rätt att ingå i etablering.

Den som anlände först förväntas planera familjens ankomst och boende.

13.3.1.2 Handläggning av försörjningsstöd

Ansökningar om bistånd ska hanteras enligt samma regler och rutiner som för andra sökanden och samma krav på egenansvar och egen planering gäller även denna grupp. I vissa delar skiljer sig emellertid situationen för de som omfattas av etableringsreformen från andra som uppbär ekonomiskt bistånd, till exempel avseende boende och sysselsättning. För att återsökning av statsbidrag ska ske är det viktigt att alla blir registrerade i verksamhetssystemet som flyktingar. De som är arbetsföra och uppbär etableringsersättning ska vara inskrivna hos arbetsförmedlingen och ha en handlingsplan.

13.3.1.3 Väntan på etableringsersättning ("glappet")

Den som ansöker om försörjningsstöd mellan det att uppehållstillståndet beviljas till första utbetalning av etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner ska likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen och fullt försörjningsstöd beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt och kraven är uppfyllda. Kommunen får schablonersättning för dessa utgifter och framställan ska inte skickas till Försäkringskassan. Insatsen registreras på ekonomiskt bistånd flykting i verksamhetssystemet.

13.3.1.4 Kompletterande ekonomiskt bistånd

Den som söker kompletterande ekonomiskt bistånd för att inkomsterna inom etableringsreformen inte är tillräckliga ska likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen. För sökanden som är sjukskrivna och därför inte ingår i "etableringen" kan kommunen söka statsbidrag.

13.3.1.5 Förlorad etableringsersättning

Sökande som "hoppat av" sin etableringsplan har under minst 1 års tid (inom en 3-årsram) möjlighet att gå in i etableringen och beviljas full etableringsersättning. I normalfallet bör därför avslag ges på ansökan om ekonomiskt bistånd med hänvisning till att behovet kan tillgodoses om den sökande ansöker om etableringsersättning.

13.3.1.6 Etablerare med rätt till a-kassa

Den som uppbär etableringsersättning men samtidigt är berättigad till a-kassa har enligt etableringslagen rätt att själva välja vilken ersättning personen vill

ha. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska denne dock hänvisas till att välja den ersättning som ger högst inkomst.

13.3.1.7 Boende

Bostadsersättning för ensamstående utan hemmavarande barn inom etableringen lämnas till den som bor i bostad han eller hon äger eller innehar med hyres- eller bostadsrätt. Bostadsersättning kan även beviljas dem som har skriftliga, av hyresvärden godkända, andrahandskontrakt. Etableringsersättningen beviljas till bostadsersättning. Personer med hemmavarande barn söker bostadsbidrag enligt generella regler.

13.3.1.8 Boendekostnader

Ansökan om ekonomiskt bistånd till boendekostnader för personer inom etableringssystemet ska bedömas på samma sätt som andra sökande oavsett kontraktsform. Om till exempel en familj inte blir självförsörjande inom etableringssystemet, på grund av sin något högre boendekostnad, har socialtjänsten samma skyldighet att bevilja kompletterade bistånd som när det gäller exempelvis personer med låg a-kassa eller liknade.

13.3.1.9 Bostadslöshet

Samma egenansvar och krav på egen planering gäller som för andra sökanden. Om den sökande tackar nej till anvisat boende kan detta vara grund för avslag på ansökan om bistånd till vandrarhemsboende eller motsvarande då behovet kan tillgodoses på annat sätt genom ekonomiskt bistånd.

13.3.1.10 Extraarbete

Personer med etableringsersättning kan ta extraarbete utan att den inkomsten minskar deras ersättning. Socialtjänsten har dock inte möjlighet att ställa krav på att någon ska vara sysselsatt mer än till 100 procent. Om den sökande har en heltidsplan med insatser inom etableringen, det vill säga 40 timmar per vecka, kan vi inte kräva att den sökande ska arbeta extra utöver detta. Om den sökande däremot har en deltidspan är det möjligt att ställa krav på arbete upp till heltidssysselsättning.

13.3.1.11 Sjukskrivna och personer med nedsatt prestationsförmåga

Personer inom etableringen som är sjukskrivna heltid avslutas efter 30 dagar enligt regelverket. Trepårtssamtal, mellan den sökande och handläggare från arbetsförmedlingen och socialtjänsten, inför detta avslut tydliggör situationen för alla parter och personen får veta vilka krav socialtjänsten ställer.

13.3.1.12 Ensamkommande flyktingbarn

Ensamkommande ungdomar 18–20 år ingår inte i etableringsreformen. Ensamkommande ungdomar som är 18–20 år kan söka försörjningsstöd. Kostnaden ska återsökas hos Migrationsverket.

Om föräldrarna till den ensamkommande ungdomen kommer till Sverige tillhör ungdomen familjens hushåll från och med den andra månaden.

13.4 EU-medborgare

EU-medborgare som vistas i Sverige utan uppehållsrätt eller utan att ha sin bosättningskommun här har rätt att få bistånd av socialtjänsten i akuta situationer. EU-medborgare som vistas här med uppehållsrätt och som har sin bosättningskommun i landet har samma rätt till bistånd som övriga medborgare.

13.4.1 Fri rörlighet och uppehållsrätt

Den fria rörligheten inom EU innebär att medborgare i en EU-stat kan resa fritt mellan medlemsstaterna och vistas i upp till tre månader i en annan medlemsstat.

EU-migranter är en term som brukar användas för de EU-medborgare som använder sig av den fria rörlighetens rätt till inresa och tre månaders vistelse i en annan EU-stat.

Den som har uppehållsrätt i Sverige ska juridiskt sett likabehandlas med svenska medborgare bland annat när det gäller socialt bistånd (EU-direktiv 2004/38/EG artikel 24.1). Det innebär inte att personen per automatik har rätt till bistånd, utan med det menas endast att ärendet ska bedömas på samma sätt som om det vore en bedömning av en svensk medborgares ansökan.

13.4.2 Upphållsrätt i mer än tre månader

En arbetssökande EES-medborgare med familj har uppehållsrätt i Sverige i mer än tre månader om han eller hon:

1. är arbetstagare eller egen företagare i Sverige,
2. har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning,
3. är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige, eller
4. har tillräckliga tillgångar för sin försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring som gäller i Sverige. (3 a kap. 3 § utlänningslagen)

Upphållsrätt kräver inte något beslut från Migrationsverket utan är en formlös rätt som består så länge villkoren är uppfyllda.

För att ha uppehållsrätt som arbetstagare krävs att man utövar en faktisk och genuin ekonomisk aktivitet. Tiggeri lär inte kvalificera som en faktisk och genuin ekonomisk aktivitet. Däremot kan genuina arbeten ge uppehållsrätt även om de inte ger tillräcklig lön för att överleva.

För att få uppehållsrätt som arbetssökande måste en person vara aktivt arbetssökande och ha en verklig chans att kunna få ett arbete. EG-domstolen har ansett att sex månader är en rimlig tid för den enskilde att hitta arbete (mål C-292/89).

En person som inte har uppehållsrätt vistas inte legalt i Sverige och ska egentligen avvisas eller utvisas. Socialtjänstsektorn hindrar dock att socialtjänsten kontaktar migrationsverket eller polisen i frågan. Om dessa myndigheter kontaktar socialtjänsten kan uppgifter däremot lämnas ut (17 kap. 1 § utlänningslagen, 10 kap. 28 § OSL).

13.4.3 Kommunens ansvar

När socialtjänsten får in en biståndsansökan från en EU-medborgare ska handläggaren först pröva om personen har uppehållsrätt eller inte.

Sökande utan uppehållsrätt

En ansökan om bistånd från en EU-medborgare som inte har uppehållsrätt i Sverige ska i första hand leda till en prövning av om det är fråga om en akut situation. Vistelsekommunen ansvarar alltid för att ge bistånd i akuta situationer (2 a kap. 2 § SoL).

Om personen har vistats illegalt i Sverige i många år finns det eventuellt skäl att göra en mer omfattande prövning. Ett beslut om bistånd kan inte villkoras med att den sökande ska medverka till sin egen avvisning eller utvisning (HFD 2014 ref. 37).

Vilka akuta åtgärder som behövs utgår alltid från en individuell bedömning i det enskilda fallet. En akut åtgärd kan exempelvis vara mat för dagen, tak över huvudet, en biljett till en hemresa, ett par glasögon – under förutsättning att den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov.

När barn finns med i bilden måste bistånd till akuta åtgärder alltid bedömas utifrån principen om barnets bästa. Bistånd till akuta åtgärder i ärenden där barn figurerar bör således vara mera generöst än när bara vuxna är berörda.

Sökande med uppehållsrätt

Om den biståndssökande personen vistas legalt i Sverige på grund av uppehållsrätt och har vistelsekommunen som sin bosättningskommun ska ansökan leda till en sedvanlig biståndsbedömning (2 a kap. 3 § SoL).

När det gäller EU-medborgare som reser fram och tillbaka mellan Sverige och sitt hemland och som har hus och barn där är det ofta enkelt att komma fram till att den svenska vistelsekommunen inte är bosättningskommun. Det blir då endast aktuellt med bistånd i akuta situationer.

13.5 Nordiska medborgare

Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare så länge de befinner sig i Sverige i enlighet med Nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. Artikel 4 behandlar likställdhet. Den innebär att en medborgare i ett nordiskt land som lagligen vistas tillfälligt eller är lagligen bosatt i ett annat nordiskt land ska likställas med landets egna medborgare när landet tillämpar lagstiftning som omfattas av konventionen.

Artikel 6 reglerar rätten till socialt bistånd och andra sociala tjänster vid tillfällig vistelse i ett annat nordiskt land. I artikel 6 anges att en person som

omfattas av konventionen och som under en laglig tillfällig vistelse i ett nordiskt land behöver omedelbart socialt bistånd och sociala tjänster från vistelseslandet, ska få sådant bistånd som enligt landets egen lagstiftning svarar mot hjälpbehovet. Dessa nordiska medborgare är att likställa med sökande från andra kommuner i Sverige. Enligt artikel 7 i nordiska konventionen med vägledande kommentar kan det endast i vissa situationer bli aktuellt att sända hem någon med anledning av att denne får ekonomiskt bistånd. Det är när det är fråga om hjälp till försörjning över en längre period samt att den hjälp som ges utgör den väsentligaste delen av personens inkomster. En person kan inte bli hemsänd på grund av ekonomiskt bistånd vid enstaka tillfällen. En nordisk medborgare kan enligt artikel 7 inte heller sändas hem till sitt eget land på grund av behovet av ekonomiskt bistånd om hon eller han har speciell anknytning till bosättningslandet, till exempel familjeanknytning, och i vart fall inte om personen lagligen har varit bosatt där tre år eller längre.

14 Egna medel

Egna medel innebär att socialkontoret har hand om den enskildes inkomster. Räkningar och pengar till den enskilde betalas efter en överenskommelse med den enskilde. Egna medel får aldrig villkoras. Detta är en tillfällig insats. Handläggaren ska arbeta för att klienten ska kunna ha hand om sin ekonomi på egen hand.

Egna medel ska användas restriktivt och godmanskap ska alltid övervägas i första hand.